

KERKENBELEIDSPLAN SINT-PIETERS-LEEUEW

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

03 06 2025

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL.....	
INLEIDING	4-6
1. SITUERING KERKGEBOUWEN.....	7-8
2. FICHE PER KERKGEBOUW	
2.1. Parochiekerk Jan Ruusbroec in Ruisbroek	9-24
2.1.1. Identificatie	
2.1.2. Beschrijving	
2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	
2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	
2.2. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen in Vlezenbeek.....	25-35
2.2.1. Identificatie	
2.2.2. Beschrijving	
2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	
2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	
2.3. Parochiekerk Sint-Laurentius in Sint-Laureins-Berchem.....	36-42
2.3.1. Identificatie	

2.3.2. Beschrijving.....	
2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	
2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	
2.4. Parochiekerk Sint-Lutgardis in Zuun	43-50
2.4.1. Identificatie.....	
2.4.2. Beschrijving.....	
2.4.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	
2.4.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	
2.5. Sint-Pieterkerk in Sint-Pieters-Leeuw	51-60
2.5.1. Identificatie.....	
2.5.2. Beschrijving.....	
2.5.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	
2.5.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	
2.6. Sint-Pieter in Bandenkerk in Oudenaken.....	61-68
2.6.1. Identificatie.....	
2.6.2. Beschrijving.....	
2.6.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	
2.6.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	

2.7. Sint-Stefanuskerk in Negenmanneke	69-76
2.7.1. Identificatie.....	
2.7.2. Beschrijving.....	
2.7.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	
2.7.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	
3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE.....	
3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie.....	77-79
3.2. Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht.....	80-88
BESLUIT	89

INLEIDING

Dit kerkenbeleidsplan omvat volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de gemeente Sint-Pieters-Leeuw:

- Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw, Kerkplein zonder nummer, 1601 Ruisbroek
- Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw, Dorp zonder nummer, 1602 Vlezenbeek
- Parochiekerk Sint-Laurentius, Sint-Laureinsstraat zonder nummer, 1600 Sint-Laureins-Berchem
- Parochiekerk Sint-Lutgardis, A. Quintusstraat zonder nummer, 1600 Sint-Pieters-Leeuw, Zuun
- Parochiekerk Sint-Pieter, Rink zonder nummer, 1600 Sint-Pieters-Leeuw
- Parochiekerk Sint-Pieter in Banden, Baasbergstraat zonder nummer, 1600 Sint-Pieters-Leeuw, Oudenaken
- Parochiekerk Sint-Stefanus, Weerstandsplein zonder nummer, 1600 Sint-Pieters-Leeuw, Negenmanneke

Naar aanleiding van het opstellen van het Meerjarenplan 2014-2019 werd een analyse gemaakt van de kerkgebouwen in Sint-Pieters-Leeuw, in gebruik in 2013 als dienend voor de eredienst en opgenomen in het meerjarenplan 2014-2019 voor elk van de kerkfabrieken ressorterend onder het Centraal Kerkbestuur (CKB) Sint-Pieters-Leeuw . Zie hiervoor overleg gemeentebestuur – CKB van 26/03/2013.

Hierin werden niet opgenomen de Kapel van de Missionarissen van Scheut (Klein-Bijgaardenstraat 27A te 1600 Sint-Pieters-Leeuw) en de Kapel van de Zusters van Sint-Antonius (Jules Sermonstraat 17 te 1600 Sint-Pieters-Leeuw). Dit zijn gebouwen voor de eredienst maar privaat eigendom.

Volgende kerkgebouwen werden opgenomen in de analyse:

- Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw te Ruisbroek
- Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen te Vlezenbeek
- Sint-Laurentius te Sint-Laureins-Berchem
- Sint-Pieter in Banden te Oudenaken
- Sint-Lutgardis te Zuun
- Sint-Pieter aan de Rink, Sint-Pieters-Leeuw
- Sint-Stefanus aan het Negenmanneke

De analyse werd opgemaakt met aandacht voor:

- Beschrijving van het gebouw
- Bouwfysische toestand
- Beschrijving van de omgeving
- Actueel gebruik
- Toekomstig gebruik

Dit “parochiekerkenplan” werd in overleg en met uiteindelijke goedkeuring van de onderscheiden kerkraden opgemaakt door het CKB. Zie hiervoor de vergaderingen van het CKB van 4 maart 2013, 27 mei 2013 en 23 september 2013.

Het plan werd samen met Budget 2014 en Meerjarenplan 2014-2019 als voorontwerp ingediend bij de gemeente op 30/06/2013.

Op basis van dit plan en de ingediende budgetten en meerjarenplannen werd elk van de gebouwen bezocht door een delegatie van de gemeente en de betrokken kerkraad.

Hierna werden alle meerjarenplannen aangepast, uitgezonderd deze van Sint-Pieter (zelfbedruipend). Zie hiervoor het overleg tussen gemeentebestuur en CKB van 07/10/2013.

Het oorspronkelijke “parochiekerkenplan” van 27 mei 2013, opgesteld als toelichting bij het meerjarenplan 2014-2019 werd op 23 september 2013 bijgewerkt naar aanleiding van het ter beschikking komen van de Eindversie Pastoraal Traject Dekenaat Halle, waarin de toekomstige structuur van het pastorale landschap werd weergegeven.

Dit aangepaste kerkenplan werd voorgelegd aan de gemeenteraad ter goedkeuring. Zie hiervoor het overleg gemeente-CKB van 17/02/2014.

Aangezien in het Pastorale Traject Dekenaat Halle werd voorzien dat er een “Pastorale Zone Sint-Pieters-Leeuw” zou worden opgericht tegen Pinksteren 2016, werd het gebruik van de kerkgebouwen niet in vraag gesteld en werden geen verdere wijzigingen aangebracht in dit kerkenplan. Zie hiervoor overleg gemeente – CKB van 27/10/2014, 23/02/2015 en 05/09/2016.

Het overleg voor de oprichting van de Pastorale Zone Sint-Pieters-Leeuw ging pas van start eind 2016. Samen met een schrijven van het Agentschap Onroerend Erfgoed van 15 december 2016 over de wijziging van de onroerenderfgoedregelgeving vanaf 01/01/2017 en het lopende dossier over de restauratie van de kerk Sint-Pieter aan de Rink in Sint-Pieters-Leeuw, was dit de aanleiding om het bestaande plan aan de nieuwe regelgeving aan te passen. In het overleg gemeentebestuur-centraal kerkbestuur van 19/04/2017 werd beslist het actuele kerkenbeleidsplan aan te passen aan de gewijzigde situatie. Deze aanpassing gebeurde door gebruik te maken van de diensten van het IOED.

Door het officieel onttrekken van enkele kerken aan de erediensten, nl. deze van Oudenaken, Sint-Laureins-Berchem en Ruisbroek, was een reorganisatie van de kerkfabrieken aan de orde.

Dit huidige kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen de gemeente Sint-Pieters-Leeuw, het centraal kerkbestuur van Sint-Pieters-Leeuw en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren en werd vervolgens goedgekeurd:

- door de bisschop van Mechelen-Brussel op.....;
- door de gemeenteraad van de gemeente Sint-Pieters-Leeuw op.....;

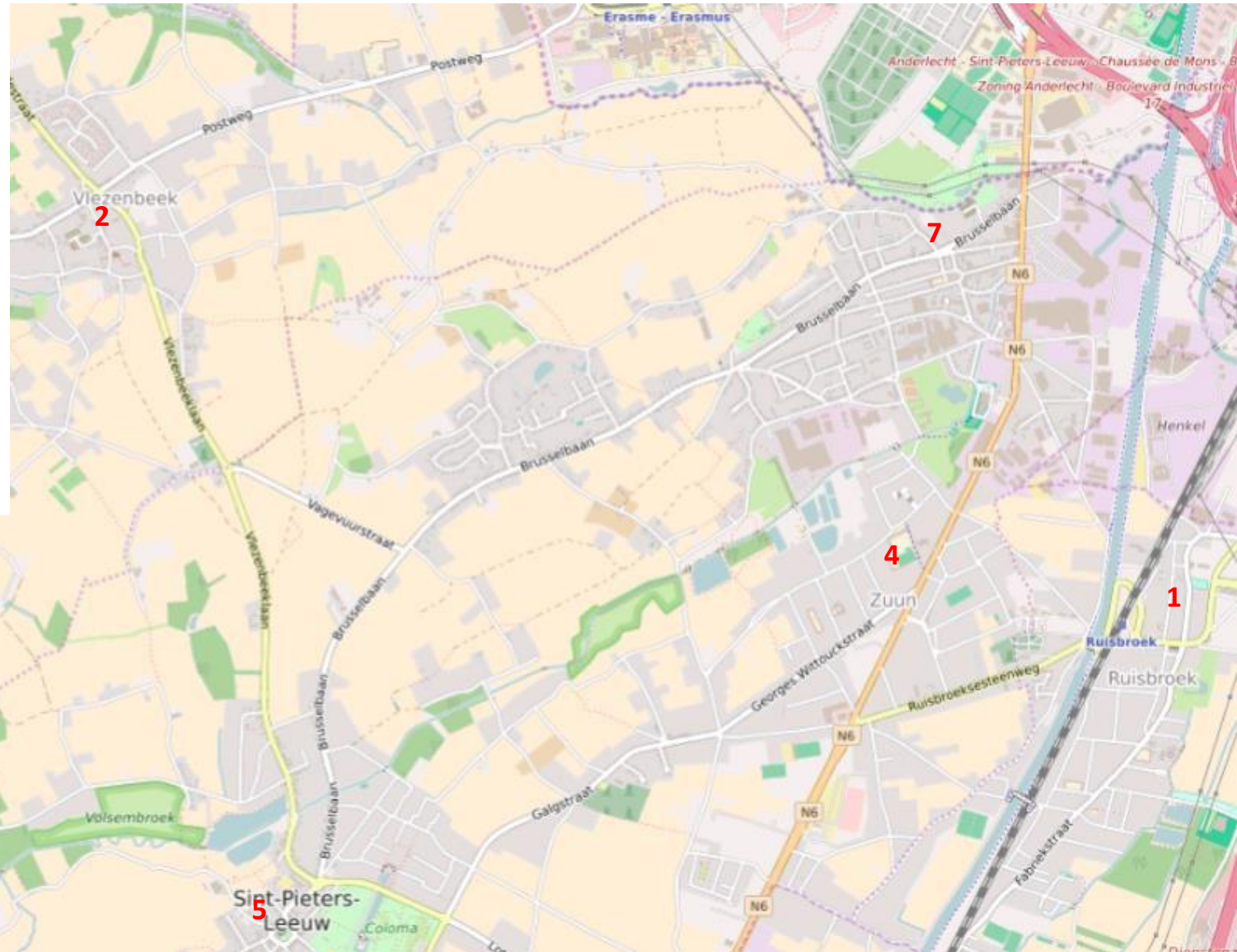
In dit kerkenbeleidsplan worden allereerst de betrokken kerkgebouwen ruimtelijk gesitueerd. Vervolgens volgt een bespreking van elke kerk afzonderlijk. Aan bod komen een beschrijving, een situering in de ruimtelijke omgeving en een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie. Aan het einde van dit document is er een overzichtstabel met de genomen opties (per kerk), de visie die hieraan ten grondslag ligt en het traject dat is of zal worden opgestart om deze toekomstige invulling te realiseren.

Handtekening bisdom

Handtekening gemeente

1. SITUERING KERKGEBOUWEN

1. Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw, Kerkplein zonder nummer, 1601 Ruisbroek
2. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw, Dorp zonder nummer, 1602 Vlezenbeek
3. Parochiekerk Sint-Laurentius, Sint-Laureinsstraat zonder nummer, 1600 Sint-Laureins-Berchem
4. Parochiekerk Sint-Lutgardis, A. Quintusstraat zonder nummer, 1600 Sint-Pieters-Leeuw, Zuun
5. Parochiekerk Sint-Pieter, Rink zonder nummer, 1600 Sint-Pieters-Leeuw
6. Parochiekerk Sint-Pieter in Banden, Baasbergstraat zonder nummer, 1600 Sint-Pieters-Leeuw, Oudenaken
7. Parochiekerk Sint-Stefanus, Weerstandsplein zonder nummer, 1600 Sint-Pieters-Leeuw, Negenmanneke

Overzicht van de parochies en de meest nabij gelegen buurparochies:

Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw	Sint-Lutgardis (2.7 km)	Sint-Stefanus (2.7 km)
Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen	Sint-Pieter (3.5 km)	Sint-Stefanus (3.7 km)
Sint-Laurentius	Sint-Pieter in Banden (2.1 km)	Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen (4 km)
Sint-Lutgardis	Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw (2.7 km)	Sint-Stefanus (2.3 km)
Sint-Pieter	Sint-Lutgardis (3.3 km)	Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen (3.5 km)
Sint-Pieter in Banden	Sint-Laurentius (2.1 km)	Sint-Pieter (3.9 km)
Sint-Stefanus	Sint-Lutgardis (2.3 km)	Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw (2.7 km)

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

2. Fiche per kerkgebouw

2.1. Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw in Ruisbroek

2.1.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw

Geografische ligging:

- Kerkplein zonder nummer, 1601 Ruisbroek
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Halle
- Federatie: Sint-Pieters-Leeuw

Eigenaar: gemeente Sint-Pieters-Leeuw

Waardevol erfgoed:

- de erfgoedwaarde van het gebouw werd vastgesteld bij besluit van 24-09-2009 tot 08-10-2021 en opnieuw vastgesteld op 8-10-2021.
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/90851>

2.1.2. Beschrijving

a) *Cultuurhistorische waarde*

De inventaris van het onroerend erfgoed beschrijft het kerkgebouw als volgt:

“Vrij monumentale kerk met basilicale opstand, opgetrokken uit baksteen met verwerking van witte steen van Savonnière, blauwe hardsteen voor de onderbouw; leien zadel- en lessenaarsdaken met verspreide dakkapellen onder halve schilddakjes.

De plattegrond vertoont een driebeukig schip van vijf traveeën met uitspringende, vierkante westtoren, een transept van één travee met vlakke sluiting, een iets lager koor van twee rechte traveeën met smallere, rechthoekige sluiting, geflankeerd door zijkoren van één travee onder half schilddak en annexen, meer bepaald de sacristie ten zuiden en een bergruimte ten noorden.

Vierkante westertoren van vier geledingen onder leien tentdak met aan elke zijde een klein dakluik; verjongende en versneden hoeksteunberen en driekwartronde traptoren aan de zuidzijde. Sterk uitgewerkt portaal, ingeschreven in een tuitgevel: verdiepte rechthoekige deur in een sterk geprofileerde rondboogomlijsting, voorzien van neoromaanse zuiltjes met versierd teerlingkapiteel; houten poort met sierlijk ijzerbeslag onder rondboogveld met halfverheven beeldhouwwerk "Onze-Lieve-Vrouw met Kind op de schoot, omringd door engeltjes", gesigneerd en gedateerd J. Laumans, 1898. Hogerop gekoppelde rondboogvensters met flankerende neoromaanse zuiltjes en stenen wijzerplaat, alle gevat in een rechthoekig spaarveld met aflijnende, dubbele tandfries van witte steen. Hoogste geleding gemarkeerd door per vier gekoppelde rondbogige galmgaten met neoromaanse tussenzuiltjes. Het schip en de overige delen van de kerk vertonen een vrij homogeen uitzicht en worden geritmeerd door al dan niet versneden steunberen waartussen al dan niet gekoppelde rondboogvensters. De lagere transeptarmen worden gemarkeerd door een klimmende rondboogfries en de zijkoren door een grote oculus. Sacristie en bergruimte tenslotte worden verlicht door rechthoekige vensters.

Gedeeltelijk polychroom beschilderd en met schijnvoegen bepleisterd interieur; de oorspronkelijke polychromie met christelijke symboliek in het koor werd in 1984 volledig overschilderd. De eenvoudige rondboogarcade met geprofileerde scheibogen wordt gestut door afgeschuinde pijlers met basis van blauwe hardsteen en gevarieerde kapitelen voorzien

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

Zicht vanuit de Stationstraat

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

Zicht op het koor

van gestileerde bloemmotieven. Eenvoudige kruisribgewelven met bakstenen gewelfvlakken en bepleisterde ribben, die evenals de gordelbogen neerkomen op eenvoudige consoles, in de zijbeuken op pilasters. Gepolychromeerd tongewelf in de koorsluiting. Middenbeuk voorts gemarkeerd door rondboogfries en later aangebrachte trekijzers omwille van de moerassige ondergrond.

Mobilair. Schilderkunst: Triomf van de Heilige Kerk, naar P.P. Rubens, 18de eeuw; symbolische muurschilderingen in het koor, waaronder medaillons met de acht zaligheden, Arthur Van Gramberen, vóór 1908; ook de elders voorkomende muurschilderingen zijn van dezelfde kunstenaar.

Beeldhouwkunst: enkele gepolychromeerde houten beelden: de Genadestoel of Heilige Drievuldigheid, 16de eeuw; geklede Onze-Lieve-Vrouw met Kind, 18de eeuw en Sint-Anna-ten-Drieën, 16de eeuw; Jan Ruusbroec, A. De Wever, 1910.

Meubilair: het huidige tabernakel als rest van het vroegere altaar wordt overkoepeld door een ciborium, een zeldzaam gegeven in de regio; geschilderd en gemarmerd hout. Stenen zijaltaren respectievelijk toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw (noord) en Jan Ruusbroec (zuid), beiden het werk van de gebroeders Deroeck (Merksem), het zuidelijke altaar uit de periode 1930-1933. Neoromaans koorgestoelte en twee biechtstoelen, eik, begin 20ste eeuw, werkhuizen van meubelmaker Van Lierde (Ruisbroek). Neoromaanse preekstoel van blauwe hardsteen met later toegevoegde witstenen beelden van de gebroeders Deroeck (Merksem). Twee classicistische biechtstoelen, eik, 18de eeuw. Orgel, 1904, Van Loo (Leuven). Gotische doopvont van blauwe hardsteen, 16de eeuw, vernieuwd deksel. Verspreide glasramen met heiligenfiguren, geplaatst tussen 1927 en 1932, zie ingewerkte jaartallen; driedelig glasraam "Geheimen van de Heilige Rozenkrans" in het koor, gedateerd 1896, glazenier Bertrand Bardenhewer (Molenbeek)."

Kaart van Ferraris, 1771-1777, geopunt

Stedenbouwkundige ontwikkeling Ruisbroek

In een oorkonde van 1179 vermeld als Ruschebruc in de betekenis biezenbroek, een moerassige omgeving met riet en biezen. In oorsprong had Ruisbroek immers veel te lijden onder de overstromingen van de Zenne; om het gebied af te wateren werden toen drie grachten gegraven, ongeveer evenwijdig met de meanderende Zenne: de Broekgracht, de Oude Gracht en de Laekebeek; het oorspronkelijke moeras werd zo omgevormd tot weiland. Vanaf 1491 wordt de naam Ruisbroeck gebruikt.

De oudste woonkern van Ruisbroek dankt zijn ontstaan vermoedelijk aan de onmiddellijke nabijheid van een Zenneovergang waar rond de 11de eeuw het primitieve Hof te Ruysbroeck gelegen was. Voortgaande op de ligging schuin tegenover de kerk en nabij het kruispunt van twee oude wegen identificeert J. Verbesselt trouwens De Helle als het dorps-hof of Hof te Ruysbroeck, zie Karel Gilsonstraat nummer 15. Sommige historici vermoeden zelfs een Gallo-Romeinse villa of castrum op dezelfde plaats. Geleidelijk kwam hier een ronde nederzetting tot ontwikkeling. Naarmate de omgeving verder werd ontgonnen, ontstonden meerdere hoeven in het gebied links van de Laekebeek, die de gemeente nagenoeg halveert; tussen de verschillende nederzettingen kwam geleidelijk een verbindingsweg in noord-zuidrichting tot stand: deze weg, voorheen de Dorpsstraat, maar thans bestaande uit de Karel Gilsonstraat en de Fabriekstraat, verloopt ongeveer parallel met de Laak en vormt tot op heden de hoofdas van de gemeente. Deze as lag bovendien aan de basis van de ontwikkeling van Ruisbroek tot langgerekt straatdorp en vormde oorspronkelijk ook de scheiding tussen de velden enerzijds en de beemden anderzijds. Het gedeelte ten westen werd immers ingenomen door vruchtbare landbouwgronden als het Ruysbroeckveld, het Wilderveld en het Meerveld, het gedeelte ten oosten door de beemdweiden langs de Zenne, laatstgenoemd gebied bleef tot op heden zo goed als onbebouwd.

Ruisbroek maakte oorspronkelijk deel uit van het domein Sint-Pieters-Leeuw, één van de belangrijkste domeinen van Brabant dat door de edelvrouw Angela in de periode 785-819 geschonken werd aan het Sint-Pieterskapittel van Deutz bij Keulen, zie gemeente-inleiding Sint-Pieters-Leeuw. In de 12de eeuw was de rol van Keulen echter uitgeteld en werd de hertog van Brabant hier heer en meester. Hertog Godfried III gaf de heerlijkheid Ruisbroek in 1179 aan zijn zoon Hendrik die het afstond aan zijn broer Willem, heer van Perwez. Naderhand kende Ruisbroek verschillende opeenvolgende eigenaars: de ridders van Stalle (1277), het geslacht van Aa (1372-1373), het geslacht de Swaef (1393), familie Taye (1455) en familie de Witthem (1511) die het in bezit hield tot het einde van de 16de eeuw. Nadien werd Ruisbroek verdeeld over verschillende eigenaars en in 1732 werd de heerlijkheid tot graafschap verheven ten voordele van G.H.R. d'Yve d'Ostiche. Vanaf 1309 is er sprake van een schepenbank die ten hoofde ging te Brussel.

Atlas der Buurtwegen, 1841, geopunt

Kerkelijk gezien was Ruisbroek vermoedelijk afhankelijk van de moederparochie Sint-Pieters-Leeuw, sommige bronnen vermelden Dworp. Al vanaf 1138 was het begeevingsrecht in handen van de abdijs van het Heilig Graf te Kamerijk. In 1650 werd Ruisbroek erkend als zelfstandige parochie.

In de loop van de 19de eeuw evolueerde Ruisbroek mede onder invloed van de aanleg van belangrijke verbindingswegen als het kanaal en de spoorweg van een agrarische naar een industriegemeente met belangrijke impact van de textielnijverheid en de metaalsector. In het midden van de 19de eeuw bedroeg de agrarische oppervlakte nog negentig procent, in 1959 was dit nog amper veertig procent.

Al in 1570 bestonden er plannen voor de aanleg van een kanaal van Brussel naar Charleroi; de uitvoering werd maar begonnen onder het Hollandse Bewind en de werkzaamheden duurden van 1827 tot 1832. De Zennevallei wordt verder nog ontsloten door de spoorlijn Brussel-Bergen die werd aangelegd vanaf 1838 en ingehuldigd op 17 mei 1840. Vooral de komst van de textielfabriek Rey Ainé in 1851 was van fundamenteel belang voor de verdere ontwikkeling van de gemeente, vooral met betrekking tot de bevolkingstoename in relatie tot de werkgelegenheid. Henri-Joseph Rey (1795-1870) was een industrieel die na enkele textielondernemingen te hebben opgericht in de Brusselse en de Gentse regio, in Ruisbroek startte met een mechanische tafellinnenweverij met 500 weefstoelen in de Fabriekstraat; hiervoor verwierf hij circa 30 ha grond tussen de huidige Wandelingstraat en de Villalaan, een zone die toegang gaf tot potentieel enorme watervoorraden, nodig voor het bleekproces. Door haar buitenlandse afzet verwierf de onderneming een internationale bekendheid en breidde de werkgelegenheid zich snel uit. H.J. Rey vertoonde bovendien een sterke sociale bewogenheid. Hij richtte onder meer de vrije meisjesschool op in 1865 (Fabriekstraat nummer 3). Een van zijn voornaamste zorgen betrof echter de huisvesting van zijn werknemers; diverse woonprojecten werden op zijn initiatief gerealiseerd; zo liet hij al circa 1857 in de Fabriekstraat (de huidige nummers 221-237) enkele woongelegenheden bouwen naar ontwerp van architect J.P. Cluysenaar, die ook verantwoordelijk was voor de bouw van het kasteel van de familie Rey in de aangrenzende gemeente Drogenbos, zie Drogenbos Grote Baan nummer 202. Omstreeks de eeuwwisseling werden ook nog een 80-tal woningen gebouwd in de Reystraat als gevolg van een wens die H.J. Rey uitdrukte op zijn sterfbed; ze werden in de jaren 1970 gesloopt voor de oprichting van de Europawijk. In 1945 hadden de nazaten van H.J. Rey een stukje grond in de Fabriekstraat geschonken aan de kerkfabriek voor de oprichting van een kapel. Er werd een kleine kapel opgericht ter ere van O.L.V. van Vrede. 10 jaar later werd deze vergroot dankzij financiering van de familie Cammue-Defense.

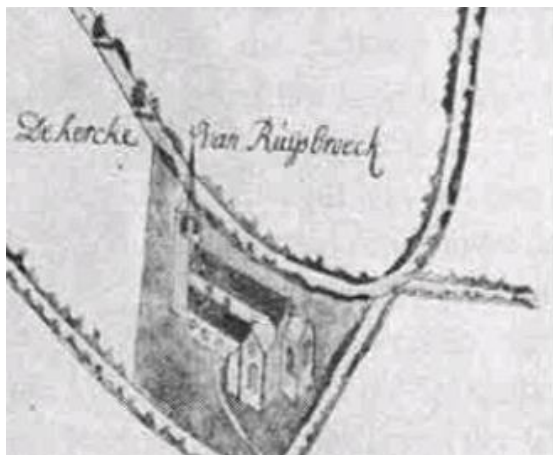
Naast de textielnijverheid omvatte de oude Ruisbroekse industrie ook bedrijven uit de metaalsector: zo waren er vier ijzergieterijen, waarvan er drie gelegen waren in de huidige Gieterijstraat, zie benaming.

Luchtfoto 1979-1990, geopunt

Inherent aan de ontwikkeling van de nijverheid werd een enorme bevolkingstoename geregistreerd. Nieuwe huisvestingsprojecten drongen zich op. Nog voor de Eerste Wereldoorlog werden een aantal nieuwe straten getrokken, de overige werden geleidelijk verhard en gemoderniseerd; zo werd de Fabriekstraat voor het eerst gekasseid in 1838, de Kerkstraat en de Meerweg in 1888; in korte tijd bereikte de bouwdichtheid haar hoogtepunt. Tijdens het Interbellum kwamen vooral de zogenaamde binnenstraten tot ontwikkeling, dit wil zeggen de straten tussen de spoorlijn en de hoofdas, waaronder de Pieter Cornelisstraat; volgens literatuurgegevens bouwde de in 1929 opgerichte huisvestingsmaatschappij "Ruisbroekse Haard" in deze nieuwe straat 24 sociale eengezinswoningen in 1930, in 1931 gevolgd door nog eens zestien woningen en twaalf appartementen op de hoeken met de pas aangelegde Jan Ruusbroecstraat. Het volledige ensemble werd echter al in 1930 ingetekend op het kadaster. Van belang in deze context is ook de verbreding van de vaart in de periode 1928-1932; vooral de ligging en het profiel van de waterweg ondergingen een ingrijpende wijziging. Deze aanpassingswerken hadden ook een weerslag op de directe omgeving. Het Sasplein werd meer naar het westen verlegd en het tracé van de Groot-Bijgaardenstraat werd verschoven; daarbij werd een hele reeks huizen gesloopt.

Vanaf de jaren 1950 werd geleidelijk werk gemaakt van de verkaveling van het zogenaamde Broek in de richting van het beemdengebied, ten oosten van de hoofdas. Meerdere nieuwe straten, alle doodlopend op de Laak, werden gecreëerd op verhoogde grond. Een gedeelte van deze nog grotendeels onbebouwde omgeving was inmiddels vrijgekomen door het slopen van de textiel fabriek Rey-Ainé die in 1960 ophield te bestaan en gelegen was tussen de huidige Wandelingstraat en de Villalaan; vanaf 1961 werden deze gronden ingepalmd voor 144 nieuwe woningen; de reeks naoorlogse verkavelingen werd echter al aangevat in 1954 met de bouw van 40 eengezinswoningen in opdracht van de "Ruisbroekse Haard" in de Alfons Vandenboschstraat, in 1960 uitgebreid met 46 appartementen op de hoek met de Fabriekstraat. Naderhand volgden ook de Vredelaan en Laekebeeklaan (1957), de Philippe Destrijkerlaan (1968) en uit dezelfde periode dateert ook de bebouwing in de omgeving van de huidige Hengststraat. Ondanks de aanleg en bebouwing van al deze straten bleef het basispatroon ongewijzigd; de meest fundamentele verandering betrof de aanleg van de E19 Brussel-Parijs. Het traject Drogenbos-Halle waartoe ook de Ruisbroekse sectie behoort, werd opengesteld op 22 mei 1969 en doorsnijdt het nog overblijvende groene deel van de deelgemeente; aan weerszijden werden dienstencentra opgericht terwijl de sterk verhoogde berm en een verdediging vormen tegen mogelijke overstromingen van de Zenne. Sterk beeldbepalend zijn ook de op- en afritten nabij de grens met Drogenbos.

De oude kerk van Ruisbroek in 1707 volgens Josse De Deke, Studie haalbaarheidsonderzoek herbestemming

De oude kerk van Ruisbroek volgens Mod. De Bie, Studie haalbaarheidsonderzoek herbestemming

Bouwgeschiedenis parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw

De oudste geschiedenis van 'de kerk van Ruusbroec' is onzeker maar gaat terug tot de 12de eeuw. Vanaf het jaar 1100 was er in akten van het Bisdom Kamerrijk reeds sprake van een "capelle". In de loop van de 13de eeuw transformeerde deze kapel tot kerk. Uit kerkrekeningen en verschil in bouwmaterialen blijkt dat de kerk meermaals hersteld en verbouwd werd. Het gebouw, met kruisvormig grondplan, was toegewijd aan de H. Drievuldigheid en zou 15 meter lang en 13 meter breed geweest zijn. Het gewelf van het koor was lager dan de middenbeuk, met achter het koor nog een bijgebouw of de kapel van Onze-Lieve-Vrouw. De kerk zou een spitse toren met aan elke zijde één galmgat gehad hebben. Volgens Lucien Bertrand bestond de oude kerk uit een schip met logge ronde pijlers en kapitelen met druivenblad uit de 13de eeuw. Het kerkhof omsloot het kerkgebouw volledig en bestond, volgens de overlevering ook uit (fruit)bomen. Het moet dus tamelijk groot geweest zijn. De oriëntatie is te traceren op de Ferraris-kaart (1771) en de kaart Buurtspoorwegen (1842).

In de loop van de 19de eeuw werd de bestaande Romaanse kerk te klein bevonden. In 1844 werd er daarom een ontwerp tot vergroting van de kerk door bouwmeester Dumont voorgesteld. Dit werd goedgekeurd door de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML). Toch werd dit nooit uitgevoerd. Het duurde uiteindelijk tot 1893 vooraleer men tot actie overging. Ruisbroek was intussen tot een moderne gemeente met zeer veel inwoners uitgegroeid. Daarop werd er besloten om de oude kerk af te breken en een ontwerp te laten opmaken voor een nieuwe kerk. Het voorafgaande ontwerptraject werd binnen de KCML in 1893 hevig bediscussieerd. Uiteindelijk bleven er twee voorstellen over waartussen gekozen moest worden. Het eerste voorzag een nieuwe kerk diagonaal op het kerkhof, met een hoofdingang aan de steenweg van Sint-Pieters-Leeuw. In het tweede voorstel werd de nieuwe kerk oostwest georiënteerd, parallel aan de rijbaan, waardoor het een deel van het kerkhof innam. Het eerste ontwerp genoot volgens de Commissie in termen van perspectief en architectuur de voorkeur, maar 'omwille van hygiënische redenen' en om het kerkgebouw te kunnen oriënteren volgens de voorschriften van de liturgie, werd er uiteindelijk toch voor het andere project gekozen. Dit project liet bovendien toe om een meer dan dubbele capaciteit van ongeveer 1200 personen te voorzien. In 1893 werd er een nieuw kerkhof in gebruik genomen aan de Groot-Bijgaardenstraat. In 1896 werd het oorspronkelijke omringende kerkhof definitief opgeheven. Niet alle graven zouden overgebracht zijn naar het nieuwe kerkhof, waardoor er zich nu nog graven zouden bevinden onder het huidige kerkplein en de parking.

Er werd in 2022 een vooronderzoek opgemaakt voor de omgeving van de kerk:

<https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/23056>. Intussen werden ook al opgravingen uitgevoerd in het kader van de werken. Aan de zuidwestelijke kant werden vele begravingen ontdekt. Ook een deel van de oude kerkmuur werd blootgelegd. Er kon dus alvast worden aangetoond dat er zowel begraven werd binnen als buiten de oude kerkmuur. Er moet nog verder onderzoek gebeuren op de gevonden resten.

De kerk nog zonder kerktoren, delcampe

In 1895 werd de oude kerk afgebroken en in 1896 startten bouwmeesters H. Jacobs en A. Van den Eynde met de bouw van een ruime neo-romaanse kerk in roodbruine baksteen. Henri Jacobs bouwde verschillende burgerhuizen en schoolgebouwen in eclectische en art-nouveaustijl. Deze architect wordt verder in de analyse besproken. Omwille van financiële overwegingen moest het oorspronkelijke bouwproject toch ingebonden worden. Zo werd de bouw van een triforium gecomprimeerd, om meer 'ruimte' te behouden in het interieur. De gewelven in het aanvankelijke ontwerp bleken bovendien ook 'un peut trop haut'. De penibele financiën resulteerden tenslotte in het gedeeltelijk uitstellen van de bouw van de kerktoren. Als compromis werd er geopperd om hem slechts tot op zekere hoogte te construeren. Het gekke zicht van het pompeuze kerkgebouw met afgestompte kerktoren wekte in de naburige dorpen nogal wat spotlust op: "Ruisbroeck vol van gloren met een kerk maar zonder toren". De kerk werd ingezegend op 23 december 1896 en op 1 oktober 1901 werd ze door de aartsbisschop van Mechelen gewijd tot de patroonheilige van Onze-Lieve-Vrouw. Omstreeks 1900 werd rondom de kerk een traliehek met plantsoen aangebracht naar ontwerp van bouwmeester Jacobs, dat in 1930 opnieuw verdween. In 1906 werd er een pastorie opgetrokken. Het ontwerp voor de kerktoren, wederom van architect Jacobs, werd in 1909 goedgekeurd. De aanvang van de werken moest in 1914 door de oorlogsomstandigheden tijdelijk uitgesteld worden tot 1915. De KCML adviseerde bovendien een bijzondere zorg voor de funderingen van de kerktoren, wegens de moerassige ondergrond van de regio. In latere periodes werden verschillende herstellingswerken aan het kerkgebouw uitgevoerd. Volgens een rapport van de KCML gebeurde dit steeds 'volgens de regels van de kunst'. Omwille van de moerassige ondergrond werden er al vroeg barsten in de gewelven van de kerk opgemerkt. Tussen 1957 en 1977 werd de schade aan de gewelven hersteld en werden ze verstevigd. Er werden ook trekkers in de middenbeuk aangebracht. Naamgeving Jan van Ruusbroec was een groot mysticus en letterkundige, geboren te Ruisbroeck in 1293, die niet in het Latijn, maar in de volkstaal, het Diets, schreef. De huidige kerk van Ruisbroeck verkreeg zijn naam "parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw" in 1981 om na de fusie verwarring met de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Vlezenbeek te voorkomen.

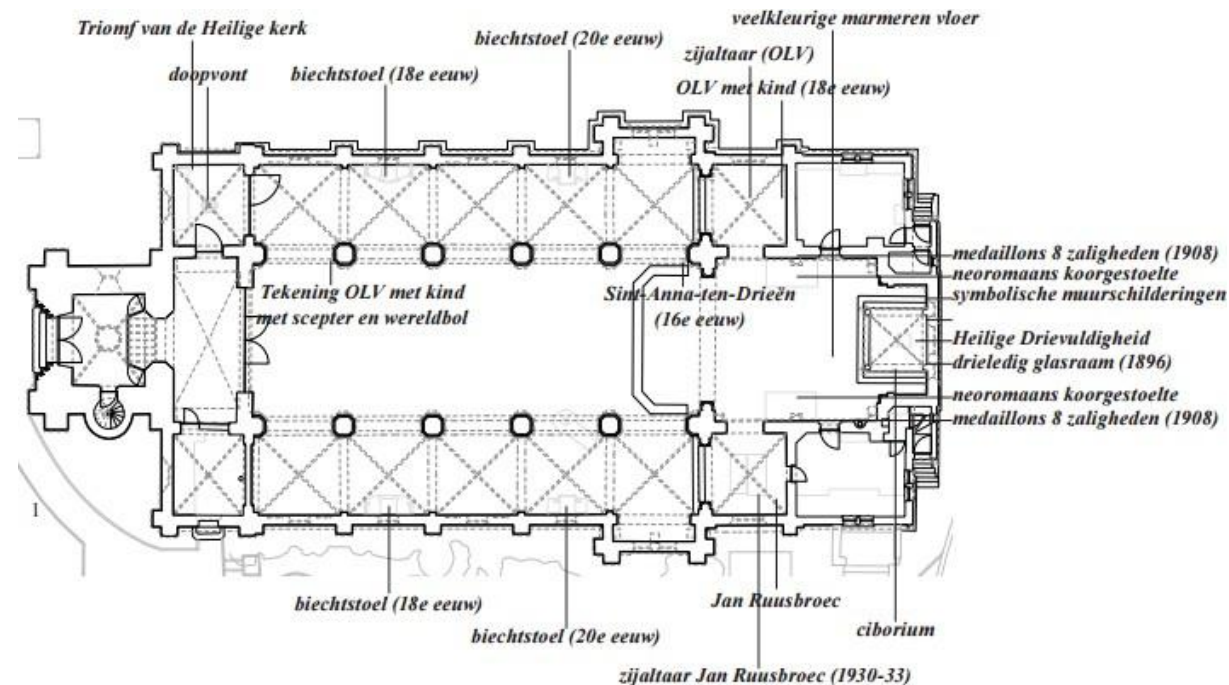
Dorpsgezicht Ruisbroeck, delcampe

b) Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De plattegrond vertoont een driebeukig schip van vijf traveeën met uitspringende, vierkante westtoren, een transept van één travee met vlakke sluiting, een iets lager koor van twee rechte traveeën met smallere, rechthoekige sluiting, geflankeerd door zijkoren van één travee onder half schilddak en annexen, meer bepaald de sacristie ten zuiden en een bergruimte ten noorden.

Gedeeltelijk polychroom beschilderd en met schijnvoegen bepleisterd interieur. De oorspronkelijke polychromie met christelijke symboliek in het koor werd in 1984 volledig overschilderd. De eenvoudige rondboogarcade met geprofileerde scheibogen wordt gestut door afgeschuinde pijlers met basis van blauwe hardsteen en gevarieerde kapitelen. Eenvoudige kruisribgewelven met bakstenen gewelfvlakken en bepleisterde ribben. Gepolychromeerd tongewelf in de koorsluiting. Middenbeuk voorts gemarkeerd door rondboogfries en later aangebrachte trekijzers omwille van de moerassige ondergrond.

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie: dit is een verwarming op aardgas die werkt volgens het principe van de warmeluchtcirculatie. Werd volledig vernieuwd in 2014 met overschakeling van stookolie naar aardgas. Hierbij werd de verbrandingskamer volledig vernieuwd.
- Inbraak- en brandalarm: is niet aanwezig. Er zijn wel brandblustoestellen voorzien in de kerk.
- Geluidsinstallatie: is voorzien, maar op maat gemaakt. Basisversterker van 120 W met uitgang voor micro's en CD-speler.
- Elektriciteit: de installatie is voorzien voor de verlichting van het gebouw, samen met een minimaal aantal stopcontacten. Niet voorzien voor uitbreiding zonder algehele vernieuwing.
- Rolstoelvriendelijk: er zijn geen specifieke aanpassingen gebeurd om het gebouw toegankelijk te maken.
- Toiletten: er is een toilet voorzien, alleen toegankelijk via het koor van de kerk.
- Parking: voor de bezoekers van het kerkgebouw is geen specifieke parking voorzien. Parkeren kan op het plein naast het kerkgebouw en in de omliggende straten.
- Plein: het plein naast de kerk is openbaar domein. Een gedeelte hiervan is rijbaan en parking. Het andere gedeelte is afgesloten door aanplantingen en heeft een wandelpad.
- Klokkentoren: wordt nog gebruikt voor het aangeven van het begin van de vieringen in het kerkgebouw. Huisvest ook de technische installaties van een GSM-provider.

Uitbreidingsmogelijkheden

Het gebouw heeft niet die zeldzaamheidswaarde, of kunsthistorische waarde, architecturale waarde of symboolwaarde dat het onaantastbaar wordt. Maar zorgvuldigheid is geboden om het gebouw en de elementen waaruit het is opgebouwd of die er zich in bevinden en er deel van uitmaken, te vrijwaren voor de toekomst. Naar verbouwing zijn er meer mogelijkheden dan bij een beschermd monument; voor beide instrumenten van behoud gelden andere rechtsgevolgen.

De neo-romaanse kerk werd, afgezien van de torenspits, in één keer gebouwd. Historisch gezien hebben alle gevels en volumes van de kerk dezelfde waarde en is de kerk als een ensemble te beschouwen. Bij de opmaak van het ontwerp werd wel duidelijk meer aandacht besteed aan de voorgevel of het westportaal dan aan de overige gevels. De zijgevels en oostgevel zijn soberder, somberder en met minder aandacht voor detaillering uitgewerkt. Er zijn geen storende latere aanbouwen aanwezig, noch werden er storende aanpassingen uitgevoerd.

De kracht van het gebouw gaat uit van zijn machtig interieur met hoog schip, bogen, zuilen en gewelven. Historisch gezien zijn alle ruimten van de kerk even waardevol en is ook het kerkinterieur als een ensemble te beschouwen. Er zijn echter wel een paar wijzigingen gebeurd. Zo werd het interieur herschilderd in 1984 waarbij er enkele muurschilderingen van Van Gramberen verdwenen. Deze muurschilderingen werden niet lang na de bouw van de kerk aangebracht en hebben een artistieke en symbolische waarde. De huidige glasramen werden enige tijd na de bouw van de kerk geplaatst, tussen 1927 en 1932. Het driedelig glasraam in het koor is vermeldenswaardig. Dit werd vervaardigd door glazenier Bertrand Bardenhewer uit Molenbeek in 1896 - zelfde jaartal als de bouw van de kerk - en stelt de "Geheimen van de Heilige Rozenkrans" voor, een verwijzing naar de verering aan O.L. Vrouw van de kerk. Het mobiliair (of de binneninrichting als altaren, schilderijen en beelden) dateert uit verschillende perioden. Het vroege 20ste-eeuwse mobiliair heeft een ensemblewaarde als onderdeel van de kerk, aangezien deze ontworpen zijn voor deze kerk. Het ciborium (of altaaroverkapping) is ook vermeldenswaardig. Op de inventaris van onroerend erfgoed staat het beschreven als "een zeldzaam gegeven in de regio"; het huidige tabernakel zou een restant van het vroegere altaar zijn. Er zijn ook enkele objecten aanwezig die afkomstig zijn uit de oudere kerk. Sommige dateren nog uit de 16de eeuw. Deze zijn op zich zeker waardevol, maar een eventuele verplaatsing is eenvoudiger te verantwoorden dan de 20ste-eeuwse elementen die voor de kerk ontworpen werden.

c) Bouwfysische toestand

De huidige toestand van het gebouw is goed.

Herstellingen aan het dak werden in 2014 en 2015 uitgevoerd. Als basis werd hierbij het inspectierapport van Monumentenwacht Vlaams-Brabant gebruikt.

De verwarming van de kerk is aangepast (2014): vervanging van de stookoliebrander door een gasbrander en een volledig vernieuwde verbrandingskamer.

In de toren zijn GSM-zendstations ingebouwd van Belgacom. Aanspreekpunt hiervoor zijn de voorzitter en secretaris van de kerkfabriek.

2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ruisbroek is sinds 1 januari 1977 deelgemeente van Sint-Pieters-Leeuw en gelegen ten oosten ervan in de Zennevallei, aan de zuidelijke rand van het Brusselse Gewest. In tegenstelling tot de andere deelgemeenten van Sint-Pieters-Leeuw maakt Ruisbroek geen deel uit van het Pajottenland. Het is thans een sterk geïndustrialiseerde gemeente met een oppervlakte van 354 ha en een licht golvend reliëf (22-32 m), min of meer geïsoleerd van de hoofdgemeente door het kanaal Brussel-Charleroi en de spoorlijn Brussel-Bergen, beiden met noord-zuid verloop en van groot belang voor de ontsluiting. Het oostelijke deel wordt bovendien van noord naar zuid doorsneden door de E19 die aansluit op de Brusselse Ring. Tussen de autosnelweg en de sterk meanderende Zenne die de oostelijke grens vormt, bleven nog mooie landschappen bewaard met moerassen, beemden en loofbossen. Het parkdomein van kasteel "De Helle" vormt tot vandaag een groene enclave nabij de dorpskern.

Ruisbroek heeft de vorm van een langgerekt straatdorp met sterk verspreide arbeidershuisvesting ofschoon het contrast tussen de oudere bebouwing ten westen van de Karel Gilsonstraat-Fabriekstraat en de planmatige aanleg met recentere woningen ten oosten duidelijk merkbaar is. De oudste arbeidershuizen vertonen het gebruikelijke volume uit de tweede helft van de 19de of de eerste decennia van de 20ste eeuw: rijwoningen van twee traveeën en twee bouwlagen onder zadeldak. De kleinschaligheid overheerst, maar het uitzicht is niet echt homogeen; voorbeelden zijn onder meer te vinden in de Brugstraat, Gulden-Bodemplein, Boomkwekerijstraat, Schoolstraat, Gieterijstraat en de pare zijde van de Reystraat; de onpare zijde in deze straat wordt thans ingenomen door sociale woningbouw in de vorm van flatgebouwen, de zogenaamde Europawijk uit de jaren 1970, zie de gevelsteen in nummer 38 met vermelding van 1976 als jaar van de eerstesteenlegging. De woningen in het oostelijk deel van de gemeente sluiten aan bij de sociale huisvesting vanaf de jaren 1950; de oudste zijn te vinden in de Alfons Vandenboschstraat; het gaat hier om woonblokken van vier wooneenheden van 1954. Recentere sociale woningbouw in de vorm van eengezinswoningen met keldergarage en flatgebouwen, opgericht door de Ruisbroekse Haard in de tweede helft van de jaren 1960, is te vinden in de Hengststraat en aanpalende straten (1967-1969). De voorheen agrarisch activiteit is zo goed als verdwenen. De industriële vestigingen zijn vooral te situeren in de nabijheid van het Kanaal Brussel-Charleroi, de spoorlijn en de autosnelweg Brussel-Bergen.

Masterplan van Kanaalplan, Waterwegen en Zeekanaal NV, Studie haalbaarheidsonderzoek herbestemming

- Ontsluiting
 - Ruisbroek ligt aan het kanaal richting Charleroi, dat omstreeks 1817 aangelegd werd. Dit nieuwe kanaal zorgde ervoor dat de Waalse mijnindustrie een snelle aansluiting naar Brussel kreeg en hierdoor ook indirect met de haven van Antwerpen in contact stond. Opvallend is dat Ruisbroek ingeklemd is tussen drie kunstmatige scheidingen (het spoor, de autostrade en het kanaal) en een natuurlijke scheiding (de Zenne). Die maken dat Ruisbroek een gemeente is die zich in de lengte, evenwijdig aan het kanaal, heeft ontwikkeld. Het fietspad langs het kanaal wordt ook veelvuldig gebruikt door inwoners en omwonenden om te fietsen, wandelen, etc... Waterwegen en Zeekanaal NV, de beheerders van het kanaal en aanliggende bermen, hebben plannen om het kanaal rondom Sint-Pieters-Leeuw op te waarderen op driedimensionaal vlak; verbreden, verdiepen en bruggen verhogen. Hierdoor kunnen grotere schepen gemakkelijker passeren. Ook zal het kanaallandschap de nadruk krijgen op recreatief gebruik door de aanleg van natuurlijke oevers.
 - E19
- Publieke functies
 - De site kent weinig echt publieke functies buiten de kerk en een kinderopvang. Het kasteel kan door particulieren gehuurd worden en heeft een prachtige buitenruimte. Bijna alle commerciële functies, zoals restaurants en cafés concentreren zich rondom het kerkplein.
- Erfgoed
 - De bebouwing rondom het plein dateert grotendeels uit de 20ste eeuw en vormt een heterogeen geheel. Enkele woningen op het plein werden geïnventariseerd:
 - Nr 8-13: Een ensemble van arbeiderswoningen, in repeterend schema. Deze dateren van het einde van de 19de eeuw
 - Nr 34: Burgerhuis uit de 20ste eeuw. Deze woning heeft een karakteristieke parement van lichte baksteen met elementen in blauwe natuursteen.
 - Nr 40-41: Eclectisch getinte huizen uit de 20ste eeuw
 - Nr 5: Woning uit eind 19de of begin 20ste eeuw met eclectische invloeden. Deze woning is sterk verbouwd
 - Nr. 35-36: Woningen die aanleunen bij de eind 18de-eeuwse bouwvorm en een oudere kern zouden kunnen hebben. Deze woningen zijn echter sterk verbouwd of gesloopt.
 - Nr. 38: Vrijstaande pastorie opgetrokken in 1897-1898 naar ontwerp van H. Jacobs. De pastorie wordt omringd door een voor- en

Kaart met erfgoed in de omgeving, geoportaal

achtertuint, met een boomgaard. Tegen de zuidvleugel bevindt er zich een aangebouwde serre. De pastorie is tegenwoordig eigendom van de gemeente met opstalrecht voor vzw De Poel.

- Kasteel de Helle of Kasteel van Ruisbroek

Het kasteel de Helle, ook wel het “kasteel van Ruisbroek” genoemd, is een Frans geïnspireerd en volledig omgracht kasteel. Het heeft een U-vormige plattegrond, en gaat in zijn huidige vorm terug tot de periode 1725-1732. Oorspronkelijk was dit een feodale motte. In de middeleeuwen werd deze versterkt en nadien vervangen door een versterkte burcht voor de Brabantse hertogen. Later werd dit de zetel van de heerlijkheid Ruisbroek. Het huidige kasteel werd waarschijnlijk gebouwd ter vervanging van een ouder, groter geheel. Het huidige kasteel is omgeven door een groot park dat rijkt tot aan de Beemdstraat. Op 3 februari 1997 werd het kasteel samen met de omheiningmuur, de omgrachting en brug, het voorplein met hekken en terras en de duiventoren beschermd als monument. Ook het park werd op deze datum beschermd als dorpsgezicht. Tegenwoordig is het kasteel van Ruisbroek in handen van een privé eigenaar. Hij verhuurt een deel aan het cateringbedrijf “Restauration nouvelle”. Via dit cateringbedrijf zijn er 3 salons, een orangerie en een rokersruime beschikbaar voor seminaries, huwelijken, verjaardagen en andere evenementen.

- Voormalige Xaverianenzaal

Dit gebouw werd opgericht in de jaren 1890, het genootschap van Sint-Franciscus Xaverius, een mannencongregatie die de christelijke vorming van haar leden beoogde en voorzag in een gezonde zondagsontspanning. Dit oorspronkelijke deel is de huidige haaks op de straat gelegen vleugel. Later werd dit uitgebreid met een tweede vleugel, haaks op de eerste. Het bevatte een turnzaal, drankgelegenheden, vergader- en bibliotheekzaal. Het gebouw heeft dienst gedaan als parochiehuis, maar tegenwoordig is het omgebouwd tot 8 woonegelegenheden.

- Kapel O.L.V. van Vrede

Deze werd opgetrokken naar aanleiding van het einde van de Tweede Wereldoorlog. Ze is gelegen langs de Fabriekstraat op een stuk grond dat geschonken werd door de nazaten van Rey-Ainé, eigenaar van de fabriek die de ontwikkeling van het dorp in een stroomversnelling bracht en waarnaar de straat vernoemd werd. Ze is ingeplant naast arbeidershuisjes die door hem werden gebouwd. De oorspronkelijke kapel uit 1945 werd tien jaar later vergroot en versierd met glasramen die bekostigd werden door leden van de Ruisbroekse gemeenschap. De kapel heeft een vierkant grondplan van zowat 20m² oppervlakte en binnenin is er 2,6m vrije hoogte. Tegenwoordig is ze niet meer in gebruik.

2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De kerk werd onttrokken aan de eredienst. Het decreet tot profaanverklaring werd door Kardinaal De Kesel ondertekend op 8 december 2022.

De laatste viering in de kerk werd gehouden ter gelegenheid van Pasen 2024. Sindsdien werd het gebouw ontruimd en momenteel wordt het verbouwd om het nieuwe gebruik mogelijk te maken.

Decreet houdende profaanverklaring Kerk

Overeenkomstig de Richtlijnen van de Vlaamse Bisschoppen voor het gebruik van de parochiekerken van 8 november 2012 en de verklaring van de Bisschoppen van België van november 2020: "Het kerkgebouw - Betekenis en toekomst",

overeenkomstig de canones 1212 en 1222 van het Wetboek van Canoniek Recht, decreteert de Aartsbisschop van Mechelen-Brussel,

na het gunstig advies van de Priesterraad van 31 maart 2022 te hebben gehoord en het gunstig advies van de Bisschopsraad van 2 december 2022, alsook na overleg met het Vicariaat Vlaams-Brabant en Mechelen, met de pastorale regio Halle, de zoneploeg en de betrokken kerkfabriek,

dat de **Kerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw te Ruisbroek, Sint-Pieters-Leeuw**, tot **profaan gebruik** wordt teruggebracht, om te worden herbestemd als lokale ontmoetingsplaats.

Dit alles onder voorbehoud van eventuele bezwaren van de administratieve toezichthouders.

Mechelen, 8 december 2022

+ Jozef Kardinaal De Kesel
Aartsbisschop van Mechelen-Brussel

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Zicht op beide opengewerkte zijbeuken van binnenuit.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Visualisatie van de toekomstige kerk. Zicht vanaf het nieuw aangelegde Kerkplein – K. Gilsonstraat. De voormalige sacristie werd helemaal opengemaakt om een brasserie te huisvesten. De nieuwe openingen in de gevel zorgen voor een sterke relatie met de omgeving.

2.2. Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel opgenomen in Vlezenbeek

2.2.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen

Geografische ligging:

- Dorp zonder nummer, 1602 Vlezenbeek
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Halle
- Federatie: Sint-Pieters-Leeuw

Eigenaar: gemeente Sint-Pieters-Leeuw

Bescherming(en):

- Beschermd als monument beschermingsbesluit 13-09-1976
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/90895>

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.2.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

De inventaris van het onroerend erfgoed beschrijft het kerkgebouw als volgt:

"De plattegrond vertoont een driebeukig schip van drie traveeën met aansluitend een rechthoekig koor van twee rechte traveeën met vlakke sluiting, geflankeerd door hoge zijkoren van twee traveeën in het verlengde van de zijbeuken en lage, rechthoekige sacristieën, de noordelijke thans in gebruik voor de verwarmingsinstallatie. Een lage, tussen de zijkoren ingebouwde klokkentoren onder ingesnoerde naaldspits, vervolledigt het geheel. Als bouwmetaal werd kalkhoudende zandsteen of mergelzandsteen gebruikt voor de oudere delen en baksteen in combinatie met blauwe hardsteen voor de latere, vroeg-19de-eeuwse onderdelen, meer bepaald de zuidelijke zijbeuk met aansluitend zijkoor en sacristie; leien werden aangewend voor de bedaking en de bekleding van de houten klokkentoren.

De afgeknotte westgevel vertoont in de door versneden steunberen geflankeerde middenpartij een barokgetint portaal op de imposten gedateerd "ANNO" "1673", verwijzend naar 17de-eeuwse aanpassingswerken; de middenbeuk klimt in kern wel op tot de 14de eeuw maar werd in de loop van 17de eeuw verbouwd; zo is in een pijler van de middenbeuk een gedenksteen terug te vinden met vermelding "H.V.D. / R.M. / 1621". De bouwchronologie wordt trouwens ook geïllustreerd door het verschil in bouwmetaal, in casu diverse soorten kalkhoudende zandsteen en baksteen. Rondboogpoort met bespijkerde vleugel deur en gesculpteerde makelaar met de voorstelling van Onze-Lieve-Vrouw, een engelenhoofdje en een kelk met hostie; sluitsteen met Mariamonogram en geprofileerde druiplijst met voluutvormige uiteinden. Het anker links boven de deur draagt het jaartal 1820, verwijzend naar een toenmalige herstelling of aanpassing (?). Hogerop modern beeldje van Onze-Lieve-Vrouw met Kind van circa 1950 van de Halse kunstenaar Camille Colruyt en een eenvoudig spitsboogvenster; de westgevels van de flankerende zijbeuken zijn op twee kleine rechthoekige vensters na volledig blind; deze van de noordelijke zijbeuk vertoont echter sporen van een gedichte deur en diverse ruitvormige grafstenen van de familie Robyns de Schneidauer, verder doorlopend over de noordelijke zijbeuk en aansluitend zijkoor; deze grafstenen dateren alle uit de periode 1811-1953. Ook het wapenschild van deze adellijke familie met vermelding 28 mei 1897 vinden we terug op de westelijke hoek van de noordgevel. De noordelijke zijbeukgevel, opgetrokken uit kalkhoudende zandsteen wordt geopend door eenvoudige rondboogvensters; net onder de voorlaatste grafsteen bleven de, vermoedelijk 17de-eeuwse steenkapperstekens "P.O." en "M.d.V." bewaard. De zuidelijke zijbeukgevel, opgetrokken uit baksteen op een hardstenen plint vertoont eveneens eenvoudige rondboogvensters, doch hier gevat in een hardstenen omlijsting met dito hoekblokken.

Het voormalige kerkhof rond de kerk, KIK, 1943

Nog met schijnvoegen en kruisweg, KIK, 1943

Het noordelijke zijkoor onder steil leien zadeldak met linkeraandak, top- en schouderstukken en opklimmend tot de 15de eeuw, wordt gemarkeerd door een overluifeld, doch verweerd gotisch heiligennisje met beeld van Notre-Dame de Foy bij Dinant; hogerop werden vier kraagsteentjes ingewerkt die mogelijk gerecupereerd werden van de oude kerk. Ook hier werden diverse soorten kalkhoudende zandsteen gebruikt. Voorts versneden, overhoekse steunberen en eenvoudige spitsboogvensters onder doorgetrokken druiplijst, grotendeels gedicht in de oostgevel, waar enkel het bovengedeelte met maaswerk open bleef. Het zuidelijke zijkoor van 1808 sluit qua volume en uitzicht aan bij het oudere, noordelijke zijkoor, maar werd net als de gelijktijdig gebouwde zuidbeuk opgetrokken uit baksteen met verwerking van hardsteen voor de plint, de steunberen en de vensteromlijstingen.

Het rechthoekige hoogkoor uit de 14de eeuw met versneden hoeksteunberen wordt verlicht door gotische spitsboogvensters met maaswerk (Y-tracering) onder omlopende druiplijst. Meerdere sporen verwijzen naar herhaaldelijke aanpassings- of herstellingswerken: zo werd het hoge spitsboogvenster in de oostgevel in de 17de eeuw met baksteen gedicht voor de plaatsing van het hoofdaltaar, een overluifelde Christus kwam in de plaats. De geveltop is van baksteen in tegenstelling tot de overige delen van mergelzandsteen. Ingemetselde grafsteen van Juf. Catharina Houseaux (1786) en van Petrus Lindemans, laatste baljuw en meier van Vlezenbeek (1814).

De noordelijke sacristie, opgetrokken uit kalkhoudende zandsteen op breukstenen onderbouw (ijzerzandsteen en Lembeekse zandsteen) en afgedekt met een leien lessenaarsdak met linkeraandak op schouderstukken, heeft een rechthoekige deur in een zware, doch vlakke omlijsting van blauwe hardsteen met op de latei een steenkappersteken, dat volgens J. Van Belle verwijst naar de tweede helft van de 18de eeuw; aan de binnenzijde met gotische gewelven en ingegrift jaartal 1756 (latei). Van de oudere kerk afkomstige of elders gerecupereerde onderdorpel, zie de sporen van vroegere diefijzers. De zuidelijke sacristie van baksteen op een hardstenen onderbouw en afgedekt door een half schilddak, wordt gemarkeerd door een hoekketting van blauwe hardsteen en een getralied rechthoekig venster in een dito omlijsting.

Bepoetst en beschilderd interieur met geprofileerde spitsboogarcade op zware pijlers; middenbeuk en noordelijke zijbeuk voorzien van een vlakke zoldering met stuclijstwerk als resultaat van de 19de -eeuwse aanpassingswerken; zuidelijke zijbeuk met kruisgewelven, gescheiden door brede gordelbogen, bepleisterd tongewelf in het koor en noordelijk zijkoor, zuidelijk zijkoor met tongewelf met caissons. Kruisribgewelf in de noordelijke sacristie.

Mobilair. Schilderijen: 17de-eeuws altaarstuk "Tenhemelopneming van Maria", Hendrik de Clerck.

Beeldhouwwerk: gepolychromeerd houten beeld van Onze-Lieve-Vrouw met Kind en scepter, op voetstuk gedateerd 1589.

Meubilair voornamelijk uit de 18de en 19de eeuw. Barok hoofdaltaar van 1738, gemarmerd hout, gerestaureerd en herschilderd door S.F. De Nil in 1854. Noordelijk zijaltaar toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, gemarmerd hout, 1738; zuidelijk zijaltaar toegewijd aan de Heilige Antonius, marmer, 1808. Koor en zijkoren met 18de-eeuwse lambrisering voorzien van ingewerkte medaillons. Eiken lambrisering met ingewerkte biechtstoelen in de zijbeuken, 19de eeuw. Communiebank van 1836 met puttitaferelen. Eiken, barokke preekstoel, op de kuip gedateerd 1680. Orgel, werk van de Nijvelse School vermoedelijk van A. Coppin, in kern opklimmend tot het eerste kwart van de 19de eeuw, in 1908 aangepast in romantiserende stijl door de firma Van Bever (Laken); kast met chronogram "LaUDate eUM In sanCtis eIUs psaLterlo / aC organls psaL: 150" (1819). Koperen doopvont, jaren 1960, door Paul Lateur (zoon van Stijn Streuvels). Enkele 18de -eeuwse grafstenen. Diverse obitborden van de familie Robyns de Schneidauer uit de periode 1814-1954 en één van de familie Beeckman de Crayloo van 1924. Glasraam in de noordelijke zijbeuk "Onze-Lieve-Vrouw Koningin van de Vrede", 1946, geschonken door de parochianen als dank voor de behouden terugkeer van weggevoerden en krijgsgevangenen; in de zuidelijke zijbeuk "Christus Rex", 1954, geschonken door burgemeester P. Veldekens naar aanleiding van 20 jaar burgemeesterschap, gebrand door L. Rotta naar een tekening van M. Laforêt, zieopschrift. Achter het orgel: glasraam met afbeelding van de schenkers, 1955, L. Rotta. "

Stedenbouwkundige ontwikkeling Vlezenbeek

Sinds 1 januari 1977 deelgemeente van Sint-Pieters-Leeuw en gelegen ten noord-noordwesten ervan. Landelijke woongemeente, algemeen beschouwd als de toegang tot het Pajottenland tussen Zenne en Dender, met een oppervlakte van 1003 ha en een golvend landschap tussen 30 en 80 m.

De Vleze, een beekje, dat ontspringt ter hoogte van het Hof te Nederloo, Postweg nummer 265, en na samenvloeiing met de Zobbroekbeek in de Zuun uitmondt, ligt aan de basis van de plaatsnaam Vlezenbeek. De oudste vermelding als "Flesenbeca" klimt op tot 1211, in 1250 is er sprake van "Flesenbeke" en in 1281 van "in parrochia de Lewis, ad locum dictum Vlesenbeke". Het gebied maakte trouwens deel uit van het domein Lewe dat door de Brabantse edelvrouw Angela in de periode 785-819 geschonken werd aan het Sint-Pieterskapittel van Deutz bij Keulen, zie gemeente-inleiding Sint-Pieters-Leeuw. In de 12de eeuw was de rol van Keulen echter uitgeteld en werd de hertog van Brabant hier heer en meester: Vlezenbeek werd een deel van het in 1236 opgerichte Land van Gaasbeek. Juridisch ressorteerde Vlezenbeek onder de schepenbank van Leeuw. Pas in 1687 werd binnen de heerlijkheid en parochie van Vlezenbeek een eigen schepenbank opgericht waardoor het gescheiden werd van de schepenbank van Sint-Pieters-Leeuw en enige juridische zelfstandigheid verwierf. Na de versnippering van het Land van Gaasbeek werd Vlezenbeek in 1689 eigendom

van Jean Paul L' Escornet; in 1695 kocht Lodewijk-Alexander Sc(h)oekaert, graaf van Tirimont en raadsheer van de toenmalige Koning van Spanje, een deel van het oude Land van Gaasbeek bestaande uit Gaasbeek, Vlezenbeek, Sint-Laureins-Berchem, Oudenaken en Elingen; tijdens de 18de eeuw bleven de graven van Tirimont heren van Vlezenbeek; na de Franse Revolutie evolueerde Vlezenbeek naar een zelfstandige gemeente tot de fusie van 1977. In de loop van de 19de eeuw speelde de adellijke familie Robyns de Schneidauer hier een belangrijke rol: zij bezaten niet alleen talrijke gronden in Vlezenbeek maar droegen ook bij tot de algemene ontwikkeling van de gemeente. Zo realiseerde François Joseph Robyns de Schneidauer in zijn hoedanigheid van provinciaal raadslid en vervolgens als schepen van Vlezenbeek diverse verbindingen met de hoofdstad; wanneer de zusters annonciaden in 1855 een nieuwe meisjesschool lieten optrekken, schonk hij het nodige schoolmeubilair.

Op kerkelijk gebied bleef Vlezenbeek tot 1305, volgens sommige bronnen tot 1350, afhankelijk van de moederparochie Sint-Pieters-Leeuw; nadien werd het een zelfstandige parochie binnen het bisdom Kamerijk. Aansluitend moet vermoedelijk de oorspronkelijke bouw van de huidige kerk gesitueerd worden. Vanaf 1559 kwam Vlezenbeek onder het aartsbisdom Mechelen.

Eenbeukig kerkgebouw met transept, Kaartboek van het Klooster der Clarissen Urbanisten binnen Brussel 1750-1752

Kaart van Ferraris 1771-1777, geopunt

Net zoals andere gemeenten had Vlezenbeek doorheen de geschiedenis regelmatig te lijden onder oorlogsgeweld. In 1488-1489 werd het dorp grotendeels platgebrand; wanneer Brabant een eeuw later, in de periode 1592-1600, doorkruist werd door muitende Spaanse troepen en plundersaars werd de kerk in brand gestoken. Het Hollandse leger plunderde meerdere pachthoven en de kerk in 1672-1678 en in 1683-1684 werden 18 woningen in brand gestoken door de Franse troepen. Volgens A. Wauters bestond de bebouwing in 1686 uit 50 lemen woningen, diverse pachthoven, vijf brouwerijen en kabaretten, vijf herbergen, drie bakkerijen en vijf landhuizen, waarvan in het midden van de 19de eeuw enkel Inkendaal overbleef, Inkendaalstraat nummer 1.

Al van in de middeleeuwen werd Vlezenbeek agrarisch uitgebaat; de voornaamste bewoners waren dus (heren)boeren en landarbeiders, hier ook "cossaten" genoemd. Tot op heden blijven boomgaarden en grote hoeven een belangrijk bestanddeel van het dorpsbeeld. De huidige hoofdassen worden gevormd door de Postweg, een transitbaan vanuit Brussel over Halle naar Bergen, die de gemeente doorsnijdt van noordoost naar zuidwest enerzijds en de Pedestraat-Vlezenbeeklaan van noord naar zuid anderzijds. Beide assen kruisen elkaar in het centrum, dat door de bevolkingstoename na de Tweede Wereldoorlog een min of meer verstedelijkt karakter kreeg. Nagenoeg parallel met de Postweg loopt de Vlezenbeek die de gemeente aldus in twee helften snijdt; de bewoning is geconcentreerd op de noordelijke vallehelling van de beek waar zich rond de parochiekerk een belangrijke woonkern ontwikkelde die vooral de laatste jaren aanzienlijke uitbreidde; het gedeelte ten zuiden behield zijn landelijk karakter met boomgaarden, weiland en akkers op het hoger gelegen gehucht Groenenberg ten zuidwesten van het centrum en tuinbouw op het lager gelegen gehucht Zobbroek ten oosten van het centrum. Als getuigen van de vroegere agrarische activiteiten bleven nog enkele monumentale hoevecomplexen bewaard zoals de Baljuwhoeve, Nederstraat nummer 55, het Hof te Sobroek, Postweg nummer 43 en het Hof te Rome, Romestraat nummer 1. Het uiterste noorden wordt doorsneden door de drukke N282 of Lenniksebaan die zorgt voor een directe aansluiting op de autosnelweg E19. Waar tot voor enkele decennia het landelijke karakter primeerde, heeft nu de woonfunctie het overwicht, mede door de nabijheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de inplanting van het Erasmusziekenhuis in het aangrenzende Anderlecht. Als getuige hiervan de sterk toegenomen lintbebouwing en de aanleg van het Kapelleveld, een rustige woonwijk van eengezinswoningen gebouwd in de jaren 1970 in opdracht van de intercommunale Haviland. Parallel hiermee verloopt de demografische ontwikkeling: waar de laatste drie eeuwen een gestage groei te merken viel, is de toename het meest uitgesproken in de tweede helft van de 20ste eeuw.

Plan Parcellaire Vandermaelen 1837, geopunt

De Laarbeekvallei, gelegen in het westen van de gemeente op de grens met Lennik, vormt een waardevol valleigebied stroomafwaarts het uitgestrekte kasteeldomein Groenenberg-Gaasbeek; het gaat om een smalle vallei met zeer natte bodems en kalkrijke bronnen.

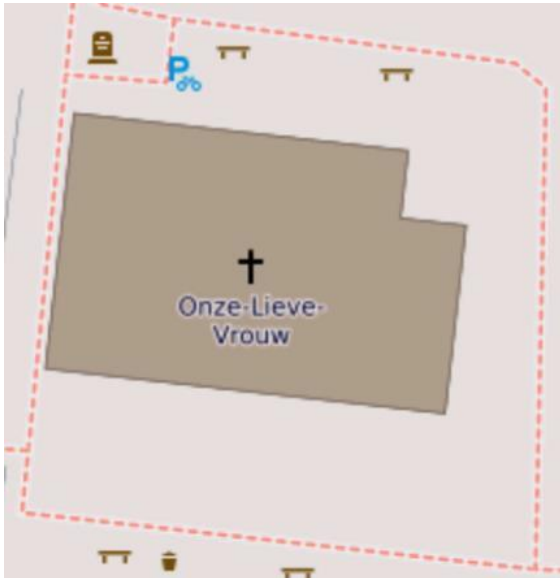
Dicht bevolk kerkhof en nog sporen van pleisterwerk in de top, KIK 1943

Bouwhistorie parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen

Oorspronkelijk was Vlezenbeek op kerkelijk gebied afhankelijk van de moederparochie Sint-Pieters-Leeuw. In 1079 schonk de toenmalige bisschop van Kamerijk, Gerard II, het altaar van de Sint-Pieterskerk samen met dat van Vlezenbeek aan de abdij van het Heilig Graf van Kamerijk. In 1305 maakte Vlezenbeek zich los van de moederparochie en ontwikkelde zich tot een zelfstandige parochie in het bisdom Kamerijk. Vanaf 1559 kwam de parochie onder het aartsbisdom Mechelen. C. Van Gestel haalt 1350 aan als afscheidingsjaar, jaar dat volgens hem ook aangehaald wordt in de "Specificatie oft Pertinente Beschrijvinghe der Baenderye, Heerlyckheydt ende Kasteel van Gaesbeek" (Brussel, 1654). Het juiste jaartal van de oprichting van de huidige parochiekerk is niet gekend, vermoedelijk gebeurde dit in de loop van de 14de eeuw, in ieder geval vóór 1418, zoals blijkt uit een akte van dat jaar waarin de toenmalige hertog van Brabant, Jan IV, toelating gaf om een geldinzameling te houden met het oog op de voltooiing van de kerk. Ze nam vermoedelijk de plaats in van een oudere kapel ter ere van Onze-Lieve-Vrouw gebouwd nabij een wonderbare bron, de zogenaamde "Merselborre". A. Van Mieghem spreekt in dit verband van een romaanse kerk in streekeigen bouw materiaal, waar een miraculeus beeld van Onze-Lieve-Vrouw vereerd werd. Tijdens de godsdiensttroebelen werd dit beeld samen met het kerkarchief vernield.

Het koor, het oudst bewaarde deel van de kerk, sluit aan bij de gotiek en werd gebouwd in de 14de eeuw nadat Vlezenbeek een zelfstandige parochie was geworden. De noordelijke sacristie en -zijkoor zouden opklimmen tot de 15de eeuw. De kern van de huidige middenbeuk dateert eveneens uit de 14de-15de eeuw, maar werd aangepast in de 17de eeuw toen ook de vierkante klokkentoren werd opgetrokken; deze toren werd volgens J. Quinart al gebouwd in 1616 door een zekere Quinten Lifftrinck. De jaartallen 1621 op een gedenksteen in de arcade van de middenbeuk en 1673 op de imposten van de inkomdeur zijn vermoedelijke verwijzingen naar 17de-eeuwse verbouwingswerken. Een kaart getekend in 1719 door G. Couvreur in het Kaartboek van de Abdij van Ter Kameren toont ons de kerk bestaande uit een hoge beuk overgaand in een rechthoekig koor met vierkante klokkentoren op de overgang en een lage noordelijke zijbeuk onder lessenaarsdak met aanpalend het noordelijke zijkoor en sacristie.

In 1771 werd de lage noordelijke zijbeuk vervangen door de huidige. De verbouwingswerken werden pas beëindigd in de jaren 1808-1809 toen de zuidzijbeuk, het aansluitende zijkoor en sacristie werden voltrokken dankzij de vrijgevigheid van Paul Arconati Visconti, kasteelheer van Gaasbeek; getuige hiervan het classicistisch uitgewerkte bouwchronogram in de zuidelijke zijbeuk: "eXpensls atqUe pletate/ perILLUstrls/ paULI/ arConatI Deo DIVo qUoqUe/antonlo paDUano/ strUor/ posuit gratus animus" (1808). Een tweede gedenksteen bevindt zich in de westgevel op de hoek van de zuidelijke zijbeuk: "D.O.M./ PeriLLus Dom PauLus Arconati/ ante eversum nuper statum/ Toparc de Gaesbeke/ Vlezenbeke etc./ ano MDCCCVIII prid nonas aug/ per procuratorem Posuit". Midden- en zijbeuken werden toen onder één, aan de westzijde afgewolfd zadeldak gebracht.

Op het ogenblik van de inventarisatie werden algemene restauratiewerken voorzien door het ingenieurs- en architectenbureau Lierman en Lierman bvba (Aalst): deze werken omvatten het schoonmaken, herstellen en behandelen van gevels, herstel van glasramen, controle van het dak, herstel van het uurwerk en de beelden.

b) Architecturale mogelijkheden

Het kerkgebouw

De parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen kent een driebeukig schip van drie traveeën met aansluitend het koor. Het rechthoekig koor van twee traveeën wordt geflankeerd door hoge zijkoren van twee traveeën in het verlengde van de zijbeuken en lage, rechthoekige sacristieën. Een lage, tussen de zijkoren ingebouwde klokkentoren onder ingesnoerde naaldspits, vervolledigt het geheel.

Het interieur is bepleisterd en wit geschilderd. Het schip wordt geritmeerd door een geprofileerde spitsboogarcade op zware pijlers. De middenbeuk en noordelijke zijbeuk zijn voorzien van een vlakke zoldering met stucijstwerk. De zuidelijke zijbeuk heeft kruisgewelven, het koor een bepleisterd tongewelf en het noordelijk zijkoor en zuidelijk zijkoor een tongewelf.

De Onze-Lieve-Vrouwkerk ligt te midden van een groen vijfhoekig plein, het voormalige kerkhof. Ter hoogte van de Vlezenbeeklaan is een parking van waaruit een voetweg vertrekt naar het plein. Ook in de straten rondom is parkeergelegenheid voorzien. Rondom de kerk bevindt zich een aaneenschakeling van woonhuizen. Langs de Vlezenbeeklaan doen appartementsgebouwen hun intrede.

Het pleintje rond de kerk vormt een rustpunt in deze woonzone. Om aan deze functie te voldoen, werd een fietsenstalling toegevoegd en werden meerdere zitbanken geplaatst rond de kerk. Links van het kerkgebouw bevindt zich het monument van de gesneuvelden. De toegangswegen naar de kerk werden recent heraanlegd en rolstoelvriendelijk gemaakt. Het grasveld rond de kerk werd verfraaid door voor een ecologische tuin te kiezen waardoor vandaag een grote variëteit aan veldbloemen het geheel verlevendigt.

Technische installatie

- De centrale verwarming werd in 2008 volledig vernieuwd op aardgas
- Inbraak en brandalarm geplaatst in het kader van de restauratiewerken anno 2005
- Geluidsinstallatie aanwezig en vernieuwd in 2016
- De binnenverlichting werd volledig vernieuwd – ledlampen 2015
- Het orgel is volledig gerestaureerd in 2014

- Het vasttapijt werd volledig vernieuwd in 2016
- De beiaard werd gerestaureerd in 2015 en gemoderniseerd (Apollo III) in 2016
- Toegang voor andersvaliden aangelegd in 2016
- Toilet aanwezig achteraan in de kerk
- Parking is voorzien rechtover de kerk en in de nabije straten
- Er werden begin 2025 onderhoudswerken aan het dak uitgevoerd door de gemeente op basis van het inspectieverslag van Monumentenwacht. Daarbij werden de gebroken leien vervangen, dakgoten nagekeken en hersteld, een doorvoer van kabels aangepakt zodat ze de waterafvoer niet meer belemmert, een dakvenster hersteld.

Uitbreidingsmogelijkheden

Gezien de grootte van het perceel en de functie van het plein als groene ontmoetingsplaats in een langzaam verdichtende omgeving, is een eventuele uitbreiding van het kerkgebouw niet aan te bevelen.

Hoewel het interieur net zoals het exterieur is samengesteld uit verschillende stijlen, is er een samenhang tussen de verschillende elementen. De beleving van het historische interieur wordt doorbroken indien er wordt geopteerd voor verdere opsplitsing van de ruimte. Ook laat de schaal van het kerkgebouw geen verdere opsplitsing toe.

Een eventuele nevenbestemming dient rekening te houden met het vrij gaaf bewaarde historische meubilair. Onder andere de eiken lambrisering, de biechtstoelen en het barokke altaar vormen een geheel met het bouwwerk. Het is dan ook noodzakelijk de waarde van deze stukken te onderzoeken en na te gaan in hoeverre het hier inderdaad cultuurgoederen betreft zodat deze bewaard blijven ongeacht welke nieuwe invulling het bouwwerk in de toekomst kan krijgen.

c) Bouwfysische toestand

De huidige toestand van het gebouw is goed. De kerkfabriek laat jaarlijks nazicht van het dak uitvoeren in afwachting van het opstellen van een restauratiedossier voor de herstelling van de dakvlakken. Hiervoor dient als basis het inspectierapport van Monumentenwacht Vlaams-Brabant.

Eens de herstellingen aan het dak zijn gedaan, zullen herstellingen worden uitgevoerd aan de lambrisering in de kerk. Deze wordt beschadigd door o.a. het insijpelende water.

De kerk heeft een beschermd orgel. Dit vraagt de nodige aandacht (samen met het hele interieur) qua temperatuur en vochtigheidsgraad.

In de toren is een GSM-zendstation ingebouwd van provider Telenet. De voorzitter en secretaris van de kerkfabriek zijn hiervoor het aanspreekpunt.

2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Zogenaamde "Kerkberg", religieus centrum van de gemeente ten zuidoosten van het administratieve centrum dat gelegen is op het kruispunt van de twee hoofdassen, de Postweg, een transitbaan die de gemeente doorsnijdt van noordoost naar zuidwest en de Pedestraat-Vlezenbeeklaan van noord naar zuid. De westelijke pleinwand wordt ingenomen door de voormalige parochieschool, thans de basisschool "Ave Maria". De overige pleinwanden bestaan uit eenvoudige dorpswoningen waarvan de oudste opklimmen tot de 19de eeuw.

- Economie
 - Rond de kerk enkele lokale handelaars
 - Handel concentreert zich op de kruising van de Vlezenbeeklaan en de Postweg
- Ontsluiting
 - Centrum wordt ontsloten via de Vlezenbeeklaan en de Postweg
 - Bushaltes in de nabijheid
 - Autostrade bereikbaar via de Postweg
- Recreatie
 - KLJ Vlezenbeek
 - OC De Merselborre
- Ondersteuning
 - Ave Maria Basisschool
 - Zorgcentrum Inkendaal
- Erfgoed
 - In de nabijheid van het kerkgebouw bevindt zich een klein monument ter ere van de gesneuvelden tijdens beide wereldoorlogen.

Enkele items zijn opgenomen op de vastgestelde inventaris onroerend erfgoed:

- Te vermelden is het voormalig gemeentehuis van Vlezenbeek door architect A. Courtens
- De pastorie van architect Rau uit 1895 is vastgesteld als bouwkundig erfgoed (inventarisnummer 90897). Deze kan vandaag gehuurd worden voor privé-evenementen en huisvest ook de lokalen van de kerkfabriek.

2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Gebruik van de kerk voor de eredienst:

Eucharistieviering iedere tweede zondag van de maand.

gebedsviering op zon- en feestdagen, begrafenisviering, huwelijksviering en doopviering. Ook een twintigtal verrijzenisliturgieën per jaar.

De Ave-Mariabasisschool houdt er tijdens het schooljaar ook haar vieringen.

Jaarlijks wordt een viering in samenwerking met het Continental Theological Seminary gehouden.

De kerk wordt verder gebruikt voor de wekelijkse repetities van het parochiaal zangkoor.

Zangensemble Akkoord luistert geregeld een viering op en houdt in dat verband haar repetities in de kerk.

Koninklijke Fanfare De Ware Eendracht organiseert er haar jaarlijks concert en in de aanloop daarvan repeteert ze in de kerk.

De kerk wordt ook gebruikt voor de bijeenkomsten van de catechisten en de werkgroep liturgie.

De kerk wordt, buiten de vieringen, op verzoek opengesteld.

Daarbuiten wordt ze een tweetal keer per jaar gebruikt voor socio-culturele evenementen georganiseerd i.s.m. de gemeente Sint-Pieters-Leeuw.

Immaterieel cultureel erfgoed

Aan de kerk is nog een jaarlijkse processie verbonden: de grote kapel ter ere van O.L.V. ter Nood langs de Postweg is elk jaar op 15 mei de plek van een grote openluchtmis. Nadien trekt de gemeenschap in processie richting de kerk.

Daar wordt het Heilig Sacrament gezegend en de processie afgesloten.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.3. Parochiekerk Sint-Laurentius in Sint-Laureins-Berchem

2.3.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Laurentius

Geografische ligging:

- Sint-Laureinsstraat zonder nummer, 1600 Sint-Laureins-Berchem
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Halle
- Federatie: Sint-Pieters-Leeuw

Eigenaar: Gemeente Sint-Pieters-Leeuw

Bescherming(en):

- Beschermd als monument, beschermingsbesluit 20-02-1939

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De Sint-Laurentiuskerk in 1970, KIK

De Sint-Laurentiuskerk in 1970 met de kachel in het midden van de kerk, KIK

2.3.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

De inventaris van het onroerend erfgoed beschrijft het kerkgebouw als volgt:

“Het kerkje, opgetrokken uit baksteen onder leien bedaking, werd gebouwd op een oudere (romaanse) onderbouw van streekeigen ijzerzandsteen en arkose; natuursteen werd aangewend voor de hoekkettingen, een gedeelte van de onderbouw, steigergaten en omlijstingen.

De plattegrond vertoont een éénbeukig schip van drie, oorspronkelijk twee, traveeën met zuidportaal en een iets lager en smaller koor van twee rechte traveeën met driezijdige sluiting op een sokkel van mergelzandsteen; aan de zuidzijde wordt het koor geflankeerd door een rechthoekige sacristie onder lessenaarsdak, aan de noordzijde door een vierkante traptoren, die evenals de onderbouw van de kerk is opgetrokken uit breuksteen. Op het dak, ter hoogte van de overgang van schip naar koor, is er een vierkante, met leien beklede dakruiter onder ingesnoerde leien naaldspits. Het schip met gecementeerde westelijke puntgevel met aandak, wordt net als het koor verlicht door spitsboogvensters met visblaastracering. Het 18de-eeuwse, rechthoekige inkomportaal vertoont een tuitgeveltje met vlechtingen; de eiken rondboogdeur onder druiplijst wordt bekroond door een beglaasd mijterboognisje met beeld van de patroonheilige. Interieur: bepleisterd en beschilderd interieur met houten tongewelf versterkt door houten trekbalken als resultaat van de aanpassingen in 1902; rondbogige scheiboog tussen schip en koor. Koorsluiting met laatgotische muurnis van circa 1520 met gebeeldhouwde groep "Bewening van Christus" en 17de-eeuwse renaissancemuurnis van zandsteen.

Mobilair: Gepolychromeerd beeld van Sint-Laurentius, 15de eeuw. Bewening van Christus, steen, 16de eeuw.

Altaar naar ontwerp van Jozef Van Tuyn (1901). Eiken biechtstoel in renaissancestijl; eiken preekstoel in Lodewijk XIV-stijl; neogotische communiebank. Glasramen in het koor naar ontwerp van Jules Dobbelaere van 1901. “

Kaart van Ferraris 1771-1777, geopunt

Stedenbouwkundige ontwikkeling Sint-Laureins-Berchem

Sinds 1 januari 1977 deelgemeente van Sint-Pieters-Leeuw en gelegen ten westen ervan. Zeer kleine, landelijke woongemeente met een oppervlakte van 117 ha en een golvend reliëf (30-67 m) in de vallei van de Molenbeek. Vóór de fusies van 1977 was Sint-Laureins-Berchem de kleinste gemeente van het arrondissement Halle-Vilvoorde; met uitzondering van de noordzijde waar de Postweg de grens vormt met Gaasbeek, is de gemeente omgeven door natuurlijke grenzen, in het bijzonder de Molenbeek in het zuiden en het westen en de Beisbeek in het oosten. Vlezenbeek ligt ten noordoosten, Sint-Pieters-Leeuw ten oosten, Oudenaken ten zuiden en Elingen ten westen.

De benaming Berchem is vermoedelijk een Frankisch heimtoponiem gebruikt in de betekenis van heem (hof of ruimer nederzetting) op de berg, de toevoeging Sint-Laureins verwijst naar de patroonheilige van de parochie. Administratief werd Sint-Laureins-Berchem in 1236 opgenomen in het Land van Gaasbeek, zie gemeente-inleiding Sint-Pieters-Leeuw. Sint-Laureins had het statuut van zelfstandige heerlijkheid met lagere en middelbare rechtsbevoegdheden. Al in 1317 was er sprake van een schepenvank die zeker vanaf 1535 de costuymen van Sint-Pieters-Leeuw toepaste. In 1678 werd het dorpje nagenoeg volledig vernield en platgebrand. Bij de versnippering van het Land van Gaasbeek in de periode 1683-1695, werd Sint-Laureins-Berchem samen met Vlezenbeek en Oudenaken in 1689 verkocht aan Jean Paul L'Escornet en kort nadien, in 1695, aan Louis-Alexander Scockaert, graaf van Tirimont, die erin slaagde een groot deel van het Land van Gaasbeek te herenigen. Sint-Laureins bleef eigendom van deze familie tot de Franse Revolutie.

Atlas der Buurtwegen 1841, geopunt

Omstreeks 1160, sommige bronnen vermelden 1164, werden de "capellae" van Sint-Laureins-Berchem en Oudenaken door Daniël van Halle aan de abdij van Affligem geschonken; na betwisting werd de gift uiteindelijk bevestigd in 1169; ongeveer een eeuw later (1260) waren Oudenaken en Sint-Laureins-Berchem autonome parochies tot ze in 1619 opnieuw werden verenigd; het patronaatsrecht hoorde toe aan de abdij van Affligem. Tot op vandaag worden de diensten in beide parochies waargenomen door één enkele pastoor, maar aangezien Oudenaken de grootste van beide is, ligt de pastorie op grondgebied Oudenaken, zie Baasbergstraat nummer 70.

Sint-Laureins-Berchem, gelegen tussen de Molenbeek en de Beisbeek, profileert zich als een straatdorp met woonconcentratie langs de Molenborrestraat waar ook het voormalige gemeentehuis annex school gelegen is. De kerk wordt gekarakteriseerd door haar excentrische ligging, ongeveer 100 m ten noorden van de Molenborrestraat, aan de rand van een vlak plateau dat achter de kerk overgaat in de steile oosthelling van het Molenbeekdal. Het stratenpatroon bleef zeker sinds de 18de eeuw nagenoeg ongewijzigd, zie Ferrariskaart van 1771-1777. De meest gave voorbeelden van hoeven, als referentie aan de vroegere agrarische activiteit zijn vandaag nog te vinden aan de Brabantsebaan die eertijds de grens vormde tussen het Graafschap Henegouwen en het Hertogdom Brabant.

Barokke kansel, 1970 KIK

Bouwgeschiedenis Sint-Laurentiuskerk

Oorspronkelijk zou de parochie Sint-Laureins-Berchem een domein geweest zijn in handen van de Sint-Baafsabdij van Gent. Vandaag vormt de parochie één geheel met Oudenaken. In 1164 schonk Daniël van Halle de "capellae" van Sint-Laureins-Berchem en Oudenaken, beide ontstaan als villakerkje, met tussenkomst van bisschop Niklaas van Kamerijk aan de abdij van Affligem; na betwisting van de schenking werd de gift bevestigd in 1169; ongeveer een eeuw later (1260) behoorden de kapellen tot afzonderlijke parochies tot ze in 1619 opnieuw werden verenigd; het patronaatsrecht hoorde toe aan de abdij van Affligem.

Volgens de legende was de eerste kerk een houten kapel die werd ingewijd door de Heilige Remigius (vijfde eeuw); deze kapel werd vernield door blikseminslag en werd naderhand vervangen door een Romaans kerkje. J. Verbesselt vindt voldoende argumenten voor een oorsprong als hofkerkje in de 9de eeuw.

Mogelijk werd het romaanse kerkje met uitzondering van de traptoren vernield tijdens de godsdienststroeibelen en naderhand vervangen door het thans nog bestaande zaalkerkje, zij het in verschillende bouwfasen.

Het huidige uitzicht van dit landelijke dorpskerkje is dus het resultaat van meerdere bouwcampagnes zoals ook blijkt uit het gebruik van gevarieerd bouw materiaal. Het oudste gedeelte, de traptoren aan de noordzijde zou een overblijfsel zijn van het romaanse kerkje en opklimmen tot de 12de eeuw; het koor dateert uit de 15de eeuw, het schip uit de 17de eeuw (1602-1610), het zuidportaal uit de 18de eeuw en de sacristie, ofschoon aangepast bij aanvang van de 20ste eeuw, van 1771; in 1902 werd het schip naar ontwerp van architect J. Rau met één neogotische travee verlengd in westelijke richting; deze uitbreiding is duidelijk afleesbaar uit het baksteencoloriet en de aanwezige bouwnaad. Het bouwjaar van het schip 16(0)7, in de zuidgevel uitgewerkt in gesinterde baksteen, is gedeeltelijk onleesbaar geworden door de aanbouw van het rechthoekige portaal in de 18de eeuw; rechts ernaast zijn een calvariekruis en een hart van gesinterde steen nog wel zichtbaar.

b) Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De Sint-Laurentiuskerk kent een éénbeukig schip van drie traveeën dat wordt toegankelijk gesteld via het zuidportaal. Aansluitend het lager en smaller koor van twee rechte traveeën met driezijdige sluiting. Aan de zuidzijde wordt het koor geflankeerd door een rechthoekige sacristie onder lessenaarsdak.

Het interieur is bepleisterd en wit geschilderd en wordt overdekt met een houten tongewelf versterkt door houten trekbalken. Rondbogige scheiboog tussen schip en koor.

Sint-Laureins-Berchem is een straatdorpje met kleine kern rond de kerk. Samen met Oudenaken vrij afgelegen van de meer verstedelijkte gebieden van de gemeente Sint-Pieters-Leeuw. Het dorp kent enkel een woonfunctie en is volledig omgeven door weiden en akkers. Het voormalige kerkhof rond de kerk is nog in gebruik. Het kerkhof wordt mee opgenomen in een plan voor de opwaardering van de nog actieve begraafplaatsen in Sint-Pieters-Leeuw. In dit plan worden verschillende visies samengebracht en gaat de aandacht naar de historische, landschappelijke, ecologische, sociaal-culturele en erfgoedwaarde. Op deze wijze wordt de begraafplaats op een optimale wijze gebruikt en wordt de begraafplaats verankerd in de omgeving.

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie: mazoutbrander warme lucht. Deze is te vernieuwen!
- Inbraak- en brandalarm: geen.
- Elektriciteit: Het hoogst noodzakelijke, weinig stopcontacten
- Rolstoelvriendelijk: Hellend vlak van rijbaan naar de kerk: NEEN. Deuropening breder dan 90 cm: JA
- Toiletten: NEEN
- Parking: beperkt

Uitbreidingsmogelijkheden

De begraafplaats is nog in gebruik. Een uitbreiding van het kerkgebouw is dus niet aangewezen. Gezien het een kleinschalig éénbeukig kerkgebouw betreft is ook een verdere opsplitsing niet aan de orde.

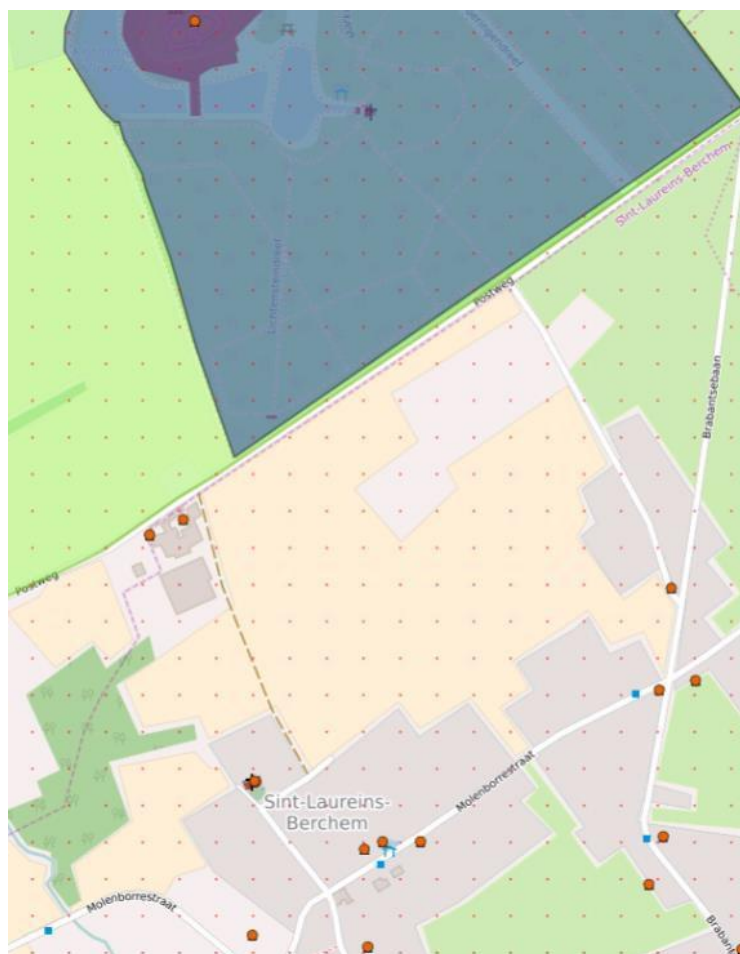
Bij een eventuele nieuwe invulling moet er rekening mee gehouden worden dat de begraafplaats nog wordt gebruikt. De kleine schaal van het kerkgebouw sluit een verdere opsplitsing uit. Het afwezig blijven van een expliciete christelijke beeldtaal en de neutrale witte schildering van de muurpartijen vereenvoudigen een eventuele nieuwe invulling.

c) Bouwfysische toestand

De toestand van de kerk is redelijk te noemen. De noordelijke muur, de laatste uitbreiding, vraagt de grootste aandacht. Er is een vochtprobleem dat binnenin zorgt voor slechte klimatologische omstandigheden. Het herschilderen van het interieur van de kerk wordt voorzien nadat dit probleem werd aangepakt en een eventueel herstel van de dakbedekking zal zijn gebeurd.

2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

De Sint-Laurentiusstraat was voorheen de Kerkstraat, doch na de fusie genoemd naar de patroonheilige omdat er meerdere Kerkstraten waren in Sint-Pieters-Leeuw. Hij vormt de verbindingstraat tussen de Molenborrestraat en de Postweg met een bocht van 90 graden ter hoogte van de kerk en verderop overgaand in een veldweg.

- Economie
 - Geen lokale economie aanwezig
- Ontsluiting
 - Weinig ontsloten zone
 - Bushalte in de Molenborrestraat
- Recreatie
 - Er lopen verschillende wandelingen doorheen dit gebied
- Erfgoed
 - Kasteel van Gaasbeek beschermd monument en cultuurhistorisch landschap
 - Gaasbeek, Sint-Laureins-Berchem, Oudenaken en Elingen vastgesteld landschapsatlasrelict

2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De kerk van Sint-Laureins-Berchem is momenteel gesloten. De profaanverklaring werd ondertekend door Kardinaal De Kesel op 5 januari 2021.

Omwille van het sluiten van enkele religieuze gebouwen in de gemeente, is er nood aan een depot voor een aantal voorwerpen die vroeger tot deze gebouwen behoorden. Omwille van het statuut als monument is het moeilijk om grote ingrepen aan het kerkje te doen. Dit gegeven gecombineerd met de nood aan een klein depot, én het feit dat het interieur van het kerkje mee beschermd is, brengt de optie om hier een klein depot te organiseren.

Daarvoor moeten eerst enkele werken worden uitgevoerd om de klimatologische omstandigheden van het gebouw te verbeteren.

Een deel van het kerkje kan dan gebruikt worden voor kleine culturele evenementen.

Dit werd onderzocht samen met de studie over de herbestemming van de kerk van Oudenaken.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.4. Parochiekerk Sint-Lutgardis in Zuum

2.4.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Lutgardis

Geografische ligging:

- A. Quintusstraat zonder nummer, 1600 Sint-Pieters-Leeuw, Zuum
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Halle
- Federatie: Sint-Pieters-Leeuw

Eigenaar: Kerkfabriek Sint-Lutgardis

Waardevol erfgoed:

De erfgoedwaarde van het gebouw is vastgesteld bij besluit van 24-09-2009 tot 08-10-2021 en opnieuw vastgesteld op 8-10-2021.

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/90722>.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.4.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

De inventaris van het onroerend erfgoed beschrijft het kerkgebouw als volgt:

“Moderne zaalkerk met bijhorend parochiecentrum, van elkaar gescheiden door een overdekte zuilengang en atrium met waterbekken refererend aan de vroegchristelijke basilica, opgetrokken naar ontwerp van de Antwerpse architect Frans De Groot in de periode 1965-1976.

Het vrij strakke ensemble ligt iets boven het straatniveau; de eerstesteenlegging gebeurde door Monseigneur P. Schoenmaeckers op 5 oktober 1965, zie gedenksteen achteraan rechts, de inwijding door Kardinaal Suenens op 28 november 1976, zie gedenksteen achteraan links. Betonstructuur met verspringende volumewerking en een parement van lichtgekleurde baksteen; skelet van gewapend beton met volle muurvlakken en scheidingswanden in metselwerk. Georiënteerde rechthoekige zaalkerk; de westelijke, blinde puntgevel vertoont de lage halfronde uitbouw van de Sint-Lutgardiskapel met hogerop een stenen kruis. Grotendeels opengewerkte zuidgevel met geometrisch-abstract betonglasraam, opmerkelijk door zijn monumentaliteit en rijke polychromie, een ontwerp van 1966 van de hand van Jacques Loire uit Chartres, zie signatuur. Blinde noordgevel gemarkeerd door het rechthoekig uitspringende volume onder plat dak van de weekkapel; geknikte, eveneens blinde koorgevel.

Noordwesthoek met later toegevoegde, vrijstaande, metalen klokkenstoel voorzien van de initialen LVR en ingewijd op 10 mei 1992. De aanvraag voor de oprichting van een metalen klokkentoren dateert van 9 april 1992 en werd goedgekeurd op 16 april 1992. Het klokje is naar verluidt afkomstig uit de oude kapel van Mekingingen, thans de Maria-Magdalenakapel, Jan Baptist Cardijnstraat, en draagt als inscriptie "Step. Roelans M.F. 1738".

Eenvoudig geplafonneerd en onbepleisterd interieur met achteraan een open spiltrap en half rond uitgebouwde Sint-Lutgardiskapel met Sint-Lutgardisbeeld van Franse witte steen van 1982. Het beeld werd als openluchtbeeld ontworpen door Luc Van Ruyssevelt uit Oudenaken naar aanleiding van het Sint-Lutgardisjaar (800 jaar geboorte); het draagt als opschrift "1182-1246 Sint Lutgardis". Tegen de koorwand hangt een monumentale Christusfiguur, eveneens een ontwerp van Luc Van Ruyssevelt, ingewijd in 1988. 19de-eeuwse neogotische doopvont.“

De Sint-Lutgardiskerk kort na haar bouw in de jaren 1970, KIK

Stedenbouwkundige ontwikkeling Zuum

De sterke bevolkingstoename na 1850 ten gevolge van de industriële omwenteling is vooral duidelijk in het noordoosten van de gemeente, een gebied dat aansluit bij het geïndustrialiseerde Ruisbroek en de industriezone rond het kanaal Brussel-Charleroi; hier werden in de loop van de 20ste eeuw twee nieuwe parochies opgericht, Negenmanneke en Zuum. Voor de ontwikkeling van deze beide gehuchten werd onder meer gebruik gemaakt van de mutatieschetsen van het kadaster.

De voormalig kapel in de nog kale Arthur Quintusstraat, Lewe

Interieur van de kapel, Lewe

Ten zuiden van Negenmanneke en ervan gescheiden door de alluviale vlakte van de Zuunbeek, ligt de wijk Zuun, die tot in de 19de eeuw een klein, dun bevolkt gehucht was. De benaming is te danken aan de hier gelegen Zuunbeek, één van de belangrijkste zijtakken van de Zenne. Het gehucht vertoont net als Negenmanneke een sterk kwadratisch stratenpatroon en strekt zich uit aan weerszijden van de Bergensesteenweg. Al in 1896 werd hier een kapel opgericht met Sint-Lutgardis als patroonheilige, maar pas na de Tweede Wereldoorlog kwam de wijk tot volle ontwikkeling; in 1965-1967 werd de oude kapel vervangen door een moderne kerk naar ontwerp van Frans De Groodt, zie Arthur Quintusstraat. In 1923 werd de Tuinwijk Zuun gerealiseerd bestaande uit 31 sociale woningen en gelegen aan de Bergensesteenweg op de grens met Lot. In 1929 werden ten westen ervan, aan de overzijde van de Bergensesteenweg, 56 sociale woningen gebouwd, volgens kadastrergegevens de zogenaamde "Cité Lotstraat", in de jaren 1960 en 1970 onder de benaming "Seizoenswijk" uitgebreid door de huisvestingsmaatschappij Zennevallei (Halle). De oudste huizen bleven bewaard in de Zomerstraat: het gaat hier om gekoppelde eengezinswoningen met regionalistische elementen. De eerstvolgende grote verkaveling "Wilderveld" ten zuiden van de Bergensesteenweg werd goedgekeurd in 1958; de bebouwing dateert er voornamelijk uit de jaren 1960 en de straatnamen werden ontleend aan boomsoorten. In de periode 1964-1970 werden de wijken Langveld en Wilderkasteel, de Herdersstraat en de Hendrik Baeyensstraat verkaveld. Hiervan is de wijk Langveld, gevat tussen de Jan Vanderstraetenstraat en de Bergensesteenweg het meest uitgebreid. Van recentere datum zijn de ontwikkeling van de Koning van Spanjestaart (1994) en Langveldstraat (2002).

Bouwhistorie Sint-Lutgardiskerk

Door de enorme bevolkingstoename vanaf de tweede helft van de 19de eeuw, kreeg het gehucht Zuun al in 1896 een eigen kapel toegewijd aan Sint-Lutgardis. Dit gebeurde naar aanleiding van de genezing van gravin Antoinette van der Dilft, die uit dankbaarheid genoemde kapel liet bouwen. Op 3 oktober werd toestemming verleend voor de oprichting van een hulpparochie. Datzelfde jaar werd de (voorlopige) kapel ingewijd. Het jaar nadien werd door Antoine van der Dilft grond geschonken voor de bouw van een definitieve kerk die ook moest toegewijd worden aan Sint-Lutgardis. Het is echter pas na de Tweede Wereldoorlog, toen de parochie sterk was aangegroeid en de voorlopige kerk door oorlogsschade vrij bouwvallig was geworden, dat de plannen voor een definitieve kerk ter sprake kwamen. Het ontwerp voor de kerk, opgemaakt door Frans De Groodt werd op 3 juli 1960 éénparig goedgekeurd. Na het Tweede Vaticaans Concilie moest het oorspronkelijke plan omwille van de nieuwe visie echter herdacht worden. Als gevolg hiervan en omwille van een complexe bouwproblematiek, zowel technisch als financieel, zou de bouw van de kerk en het bijhorende parochiecentrum een lange geschiedenis worden. De werken werden aangevat op 3 mei 1965 en in 1967 kon de kerk in gebruik genomen worden. De oude kapel, een eenvoudig neogotisch zaalkerkje, werd gesloopt in 1968. Pas in 1972 werd een nieuwe bouwaanvraag ingediend, eveneens naar ontwerp van F. De Groodt, voor de voltooiing van het kerkgebouw met de hoofdkom, een weekkapel, een conferentiezaal voor catechese en een vergaderzaal. In 1973 werd de bouw van dit parochiecentrum aangevat; het geheel werd ingehuldigd in 1976. Het globale concept

vertoont een grosso modo rechthoekige plattegrond met een zuidwestelijke toegang die via een zuilengalerij links toegang geeft tot de kerk en rechts tot het parochiecentrum met onder meer de lokalen voor sacristie en godsdienstonderricht; kerk en parochiecentrum zijn ruimtelijk van elkaar gescheiden door een binnenplein met vijver en beplanting in terrasvorm.

b) Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De Sint-Lutgardiskerk is een rechthoekige zaalkerk. Elk van de gevels is blind gehouden uitgezonderd de zuidgevel. De westelijke puntgevel vertoont de lage halfronde uitbouw van de Sint-Lutgardiskapel met hogerop een stenen kruis. De zuidgevel wordt bijna volledig opengewerkt met een geometrisch-abstract betonglasraam, opmerkelijk door zijn monumentaliteit en rijke polychromie. De noordgevel wordt gemarkeerd door het rechthoekig uitspringende volume onder plat dak van de weekkapel. De koorgevel is geknipt.

Het interieur is sober. De muren zijn onbepleisterd en het plafond bestaat uit houten latten. Achteraan een open spiltrap en half rond uitgebouwde Sint-Lutgardiskapel.

De kerk en de parochiezaal werden als een geheel ontworpen rond een centraal binnenplein met vijver. De kerk beschikt over een winterkapel en lokalen voor parochiale werking. Sommige lokalen worden gebruikt voor catechese, als vergaderruimte voor de werking van parochiale verenigingen en voor het houden van festiviteiten door deze verenigingen georganiseerd, alsmede voor de werking van de plaatselijke Chiro-afdeling.

Het complex ligt in een omvangrijk ingegroend perceel. Ten noorden is een parking aangelegd. De toegangswegen werden recent heraanlegd en toegankelijk gesteld voor laden en lossen. Het veld achter de kerk is ingericht als speelplein met overdekte petanquebaan.

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie: nieuw geplaatst in 2013, is een warme luchtgenerator SIROC reeks SES type 230H met mazoutbrander met een calorisch vermogen van 265000 W en een luchtdebiet van 15600 m³/h, met directe pulsie en terugname van de omgevingslucht. Tevens zijn er 2 destratificatoren tegen het plafond geplaatst dewelke de warme opwaartse lucht terug naar het grondniveau brengen.
- Er is ook nog een aparte mazoutinstallatie voor de verwarming van de weekkapel (zijkant links van het kerkgebouw).
- Inbraakalarm: geen
- Brandalarm: is geplaatst in 2023-2024 in de kerk en in het zalencomplex
- Geluidsinstallatie: vervangen in 2010, basis is een SAMSON SERVO 300 versterker en een MACKIE 1402 mixer met aansluiting van 2 micro's met statief, 3 draadloze micro's en 1 hoofdmicrofoon. Draadloze CD speler laat toe op afstand muziek te spelen.
- Elektriciteit: laagspanningsinstallatie wordt conform gemaakt aan het Algemeen Reglement op Elektrische Installaties en werd gekeurd op 16/04/2025

- Rolstoelvriendelijk: ja, via hellend vlak van de stoep naar de hoofdingang van de kerk. De deuropening is breder dan 90 cm. Hoofdingang met 4 zwaaiendeuren van elk 1.20 m.
- Toiletten: gescheiden sanitair in de kelderverdieping
- Parking: voor en naast de kerk (heraangelegd in 2014) en in de omliggende straten
- Plein: zowel voor als achter de kerk bevindt zich een grasplein

Uitbreidingsmogelijkheden

Dit complex is uniek in zijn soort. Een doordacht concept heeft er toe geleid dat het gebouw vandaag nog steeds aan de noden voldoet en reeds een ruime nevenbestemming in tijd en ruimte kent. Toevoegingen of opsplitsingen zijn niet noodzakelijk en gezien de eenheid van het geheel ook niet wenselijk. Doordat het complex vandaag verschillende functies in zich draagt, bestaat er een grote maatschappelijke draagkracht en wordt de functie en de waarde van het bouwwerk herkend.

c) Bouwfysische toestand

De huidige toestand van het gebouw is goed. Tijdens de periode 2008-2017 werd de dakbedekking volledig vernieuwd en alle ramen vervangen en voorzien van dubbele beglazing, tevens werd de waterafvoer verbeterd teneinde de keldermuren te vrijwaren van waterinfiltratie.

Het gebouw was op verschillende plaatsen aangetast door betonrot; de nodige herstel- en preventiewerken werden uitgevoerd aan de gevels in 2017-2018.

De sanitaire voorzieningen werden aangepast in 2020 en 2023.

Verder werden ook volgende investeringen gerealiseerd:

- geluidsinstallatie eveneens beschikbaar in de zijkapel (2020)
- installatie van een brandalarmsysteem in de gebouwen (2023-2024)
- beveiliging van Chirolokalen door compartimentering met brandwerende deuren (2023)
- plaatsing van LED-verlichting aan inkom en zalen (2024)
- volledige aanpassing en controle van de elektrische installatie van kerk en zalencomplex werd uitgevoerd in 2025.

In de kerk is geen GSM-mast aanwezig.

2.4.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

De Arthur Quintusstraat werd voorheen ook Kapelleweg genoemd of Sint-Lutgardisstraat naar de patroonheilige van de parochie. Korte, rechte verbindingstraat tussen de Georges Wittouckstraat en de Jan Vanderstraetenstraat, gelegen in de wijk Zoon, een verstedelijkt gehucht ten noordoosten van de gemeentekern. Aan deze straat liggen de parochiekerk van de wijk met bijhorend parochiecentrum en de pastorie; ook de school is hier te vinden.

Huidige benaming sinds 1923 naar Arthur Quintus (1888-1918), een gesneuvelde van de Eerste Wereldoorlog.

- Economie
 - Bedrijfsgebouwen en grote winkelketens bevinden zich langs de Bergensesteenweg
 - Kleinere handelaars gevestigd langs de Georges Wittouckstraat
- Ontsluiting
 - Halle en Brussel worden ontsloten via de Bergensesteenweg
 - Frequent bediende bushaltes langs de Bergensesteenweg en de Georges Wittouckstraat
 - Oprit autostrade in nabijheid
- Recreatie
 - Chiro Zoon en KWB Zoon hebben lokalen in de kelder van het kerkgebouw
 - Speelplein en petanqueveld achter het kerkgebouw
 - Speelpark Zonnig Leven op wandelafstand
- Zorg
 - Sint-Lutgardisschool tegenover de kerk
 - Gemeentelijke basisschool 't Populiertje op het einde van de Jan Vanderstraetenstraat
 - Woonzorgcentrum Zilverlinde
- Erfgoed
 - Weinig erfgoedwaarde in de omgeving
 - Enkele bouwwerken zijn vastgesteld op de inventaris onroerend erfgoed

2.4.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Actueel iedere eerste zaterdag van de maand misviering en de volgende 2 zondagen gebedsvieringen telkens in de zijkapel. Gebruik van de kerk voor begrafenissen. In 2024 waren er 16 begrafenissen in onze kerk. Een vijftal vieringen zoals eerste communieviering, Christus Koning en kerstmisviering (voor de zone) worden ook in deze kerk gehouden.

Valorisatie. De kerk wordt gebruikt voor culturele evenementen: in de huidige situatie zijn er minstens 2 evenementen het Winterconcert van de Kon Harmonie St. Lutgardis Zuun en een (soms 2) evenement(en) georganiseerd door Cultuurcentrum Coloma.

Er is een wens om het medegebruik in tijd te vergroten voor activiteiten i.s.m. het gemeentebestuur. Deze mogelijkheid zal in de periode 2026-2027 worden verkend.

De basis is de overlegnota tussen gemeente en kerkfabriek van 12/05/2022 en goedgekeurd door het College van Burgemeester en Schepenen. Deze nota geeft ook een toekomstvisie weer voor de kerk.

Gebruik van de zalen:

een feestzaal met voorzaal en grootkeuken wordt beheerd door de VZW Centrum Sint-Lutgardis opgericht op 14/11/2023. Deze staat in voor beheer en uitbating van de zalen voor eetfestijnen en bijeenkomsten en andere activiteiten (zoals lijndansen) aan voornamelijk parochiale (school, Chiro, OKRA, missierestaurant,..) en andere verenigingen in Zuun en Sint-Pieters-Leeuw (voetbalverenigingen, politieke partijen, Rode Kruis, muziekverenigingen, ..) en sporadisch aan particulieren. Hoge bezettingsgraad : 82% van de beschikbare weekends bezet in 2024 en de druk zal hoog blijven gelet op het verdwijnen van beschikbare zaalcapaciteit in de omgeving. Zaalbeheer werkt met een zestal vrijwilligers.

Lokalen in de kelderruimten : 1 lokaal voor bijeenkomsten van Raak (ong. 2 x per week) en de andere lokalen die exclusief gebruikt worden door Chiro in het kader van haar werking.

2.5. Sint-Pieter in Sint-Pieters-Leeuw

2.5.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Pieter

Geografische ligging:

- Rink zonder nummer, 1600 Sint-Pieters-Leeuw
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Halle
- Federatie: Sint-Pieters-Leeuw

Eigenaar: gemeente Sint-Pieters-Leeuw

Bescherming(en):

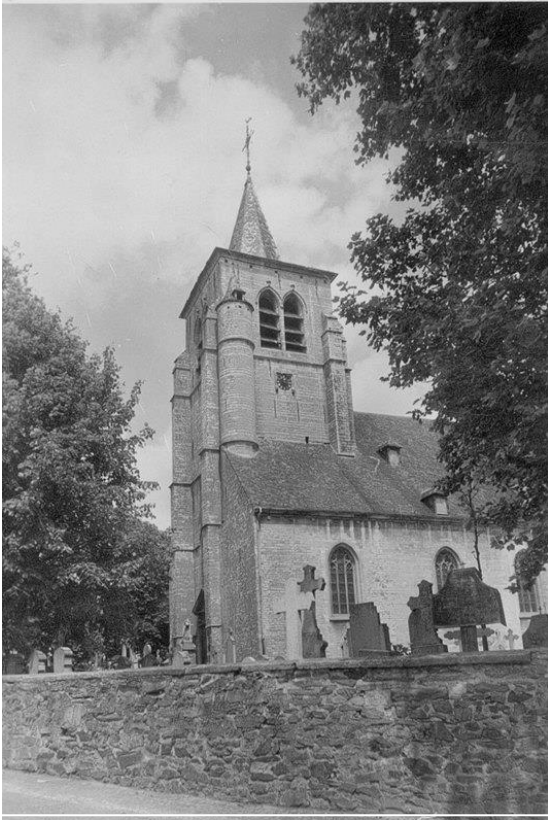
- Beschermd als monument, beschermingsbesluit 25-03-1938
- Beschermd als cultuurhistorisch Landschap, beschermingsbesluit 31-05-1948

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De Sint-Pieterskerk en omliggend kerkhof in 1973, KIK

2.5.2. Beschrijving

a) *Cultuurhistorische waarde*

De inventaris van het onroerend erfgoed beschrijft het kerkgebouw als volgt:

“Georiënteerde laatgotische kerk met omringend, ommuurd kerkhof, gelegen op een hoogte nabij de Zuunbeek. De kerk werd beschermd als monument bij K.B. van 25 maart 1938, de onmiddellijke omgeving met het ommuurde kerkhof als landschap bij K.B. van 31 mei 1948.

De plattegrond in de vorm van een Latijns kruis, ontvouwt een driebeukig schip van drie traveeën met ingebouwde westtoren, een licht uitspringend transept met vlakke sluiting en een koor van twee rechte traveeën met vijfzijdige sluiting, geflankeerd door sacristieën. Het geheel vormt een vrij sobere constructie opgetrokken uit verschillende soorten steen: Balegemse en Lediaanse kalksteen, kwartssteen en petit granit, alles onder leien bedaking met vieringtoren. De onderbouw van koor en transept vertoont verschillende soorten steen van ongelijke afmetingen, verwijzend naar het herbenutten van de Romaanse fundamenten en de recuperatie van een gedeelte van het afbraakmateriaal.

Dominerende massieve westtoren van vier, grotendeels blinde geledingen met versneden hoeksteunberen onder ingesnoerde naaldspits; driekwartrond traptorentje tegen de zuidzijde; ook hier verwijst de onregelmatig gehouwen steen en het materiaalverschil naar het gedeeltelijke hergebruik van het afbraakmateriaal van de Romaanse toren.

Classicistisch inkomportaal onder driehoekig fronton met een tiara en sleutels, attributen van de patroonheilige; een gedeeltelijk verweerd chronogram "prInClpl/ DenUo/ apostoLorUM /strUCta" verwijst naar 1768 als bouwjaar van het portaal; de bespijkerde houten vleugel deur met gesculpteerde makelaar met onder meer de afbeelding van Sint-Pieter werd vervangen na de algemene restauratie in het begin van de 20ste eeuw, zie ingegrift jaartal MCMXI (1911); voortgaande op de briefwisseling van de K.C.M.L. werd de deur gemaakt naar een ontwerp (1910) van J. Van Tuyn; bekronend spitsbogig doksaalvenster. Op de rechtse hoeksteunbeer werd een gedenkplaat voor de gesneuvelden van de Eerste Wereldoorlog aangebracht. De sterk verankerde, bovenste geleding vertoont gekoppelde spitsbogige galmgaten onder een druiplijstje met bekronende kruisbloem en een omlopende rij steigergaten. De uitwerking van het schip werd zeer sober gehouden; de langsgevens zijn uitgewerkt in Balegemse zandsteen op een plint van blauwe hardsteen; de eenvoudige spitsboogvensters hebben neogotisch maaswerk van Euvillesteen als resultaat van de neogotische restauratie in 1902-1903. De zuidelijke zijbeuk bevat in de westelijke hoek onderaan een gedenksteen met de vermelding "DIRECTIONE P T.SAS/ ANNO 1783", verwijzend naar de aanvang der werken waarbij de zijbeuken werden verbreed; de

Het interieur van de Sint-Pieterskerk tin 1973, KIK

noordelijke zijbeuk draagt in de westgevel het jaartal 1784 verwijzend naar het einde der werken. De hardstenen onderbouw vertoont veelvuldige steenkapperstekens die volgens J.L. Van Belle verwijzen naar de familie Van Reck.

Het transept dat slechts licht uitspringt door de later verbrede zijbeuken wordt gemarkeerd door puntgevels met aandaken en schouderstukken, geflankeerd door overhoekse steunberen.

Het koor wordt in de sluiting geritmeerd door vrij zware, sterk geprofileerde steunberen in contrast tot de smalle lancetvensters in een kwarthol geprofileerde omlijsting. De noordelijke sacristie, vermoedelijk opklimmend tot de eerste bouwphase, vertoont een rechthoekige plattegrond en wordt gemarkeerd door een merkwaardige verankering ter hoogte van de zwaar getraliede en beluikte segmentboogvensters, waarvan het rechtse voor de helft werd gedicht; de licht getoogde deur zit gevat in een vlakke omlijsting van blauwe hardsteen. De zuidelijke sacristie onder half schilddak dateert uit de 18de eeuw en heeft eenvoudige, doch eveneens zwaar getraliede rechthoekige vensters.

Diverse 18de-eeuwse grafstenen tegen de kerk zijn afkomstig uit de onder het koor gelegen grafkelder van de familie Roose, heren van Sint-Pieters-Leeuw, waar ze in 1942 werden verwijderd; tegen het koor hangt een overluifelde Christus boven de grafkelder van de familie van der Dilt de Borghvliet, voormalige eigenaars van Kasteel Coloma, zie Joseph Depauwstraat nummers 25-27.

Bepleisterd en beschilderd interieur met spitsboogarcade waarvan de scheibogen gestut worden door eenvoudige zuilen op achzijdige sokkel. Het schip wordt overdekt door kruisribgewelven met gewelfvlakken van baksteen en ribben van kalkzandsteen, gesteund door consoles en colonnetten, in de zijbeuken door kraagstenen. Een straalgewelf met gedecoreerde sluitsteen overdekt het koor.

Mobilair. Schilderijen. De kruisiging van Sint-Pieter, afkomstig van het gedemonteerde hoofdaltaar en toegeschreven aan Jan Cossiers (1600-1671) of Gaspar de Crayer (1582-1669); fresco's met de voorstelling van Christus aan het kruis in de zuidelijke transeptarm en de Kroning van Maria in de noordelijke transeptarm, gesigneerd Georges de Geetere (Halle) en door chronogram respectievelijk 1917 en 1907 gedateerd.

Meubilair. Neogotisch hoofdaltaar, gesigneerd "Jos Van Tuyn sculpsit Bruxellis", 1907; neogotische zijaltaren van 1903 en 1905, eveneens van de hand van Jos Van Tuyn. Laatbarokke preekstoel, eik, 1754, door de Mechelse beeldhouwer Jan Frans Van Turnhout. 18de-eeuwse lambrisering, koorgestoelte en biechtstoelen in Lodewijk XVI-stijl. Orgel van 1884 door Stevens (Duffel); buffet door J.B. Pouliart (Asse); restauratie n.o.v. G. Loncke, 1975. 16de-eeuwse doopvont van blauwe hardsteen. Neogotisch uitgewerkt portaal. Glasramen, vernieuwd door glazenier J. Dobbelaere in het begin van de 20ste

Ferraris 1771-1777

Atlas der Buurtwegen 1843-1845

eeuw, zie jaartallen 1901 en 1902 (koor), 1907 (transept) en 1913 (toren); twee ramen uit het koor zijn vermoedelijk afkomstig van het Franse atelier Champigneulle en dateren uit het laatste kwart van de 19de eeuw. Diverse grafstenen uit de 16de tot de 18de eeuw.

Omringende kerkhofmuur van breuksteen met twee toegangen, één in de noordoostelijke hoek en één ten westen in de as van de ingang, beide met smeedijzeren hek tussen geblokte pijlers van blauwe hardsteen, respectievelijk bekroond door een dito leeuw (de tweede is verdwenen) en door bolornamenten. Links voor de kerk staat een beeld van Christus Koning, gesigneerd Bruno Gerrits, op een sokkel van blauwe hardsteen met opschrift "Sint-Pieters-Leeuw/ aan/ Christus-Koning/ 1930", omgeven door een lage buxushaag; voortgaande op de inscriptie is het beeld afkomstig van de gieterij "ED. LESETRE & CIE/ FONDEUR BRUXELLES". In de zuidwestelijke hoek van het kerkhof ligt het omhaagde perk met de graven van de oud-strijders en drie oorlogsgraven van het Gemeenebest."

Stedenbouwkundige ontwikkeling Rink Sint-Pieters-Leeuw

In de Karolingische periode, meer bepaald in het begin van de 9de eeuw had het huidige Sint-Pieters-Leeuw zich ontwikkeld tot de kern van het grote allodium (vrij goed) "Lewa", dat zich uitstrekte van Itterbeek, deelgemeente van Dilbeek, tot Sint-Genesius-Rode. Het bevatte één moederkerk (Sint-Pieters-Leeuw) en negen dochterkerken waaronder Vlezenbeek, de kapellen van Mekingen, Rukkelingen, Gaspeldoorn, Sint-Gorik en vermoedelijk ook Ruisbroek. De vermelding van Lewis, vermoedelijk in de betekenis van (graf)heuvel, klimt trouwens op tot de schenkingsakte (1079) van het altaar van Leeuw aan de abdij van Kamerijk.

In de 12de eeuw werd de hertog van Brabant hier heer en meester. De bedoeling van de hertogen was overduidelijk, namelijk het realiseren van een coherente verdedigingsgordel aan de westzijde van hun hertogdom tegen hun aartsrivalen, het graafschap Henegouwen en het graafschap Vlaanderen. In opdracht van de graven van Leuven beheerste de familie van Aa het graafschap Halle-Brussel. De heren van Aa waren belangrijke grootgrondbezitters en bezaten ook grote eigendommen in Sint-Pieters-Leeuw.

Hendrik II, hertog van Brabant van 1235 tot 1248, verdeelde het domein; het deel ten oosten van de Zenne bleef hertogelijk gebied; het westelijke deel waaronder de heerlijkheid Leeuw, droeg bij tot de vorming van het land van Gaasbeek in 1236 ten voordele van Godfried van Leuven (1234-1254). Bijgevolg maakte Sint-Pieters-Leeuw samen met de omliggende dorpen, uitgezonderd Ruisbroek, in de 13de eeuw deel uit van het "land van Gaasbeek". De kern werden gevormd door Leeuw en Lennik; verder omvatte het Vlezenbeek, Sint-Laureins-Berchem, Oudenaken, Elingen, Itterbeek, Dilbeek, Sint-Martens-Bodegem, Schepdaal, Gaasbeek, Strijtem, Pamel, Gooik en Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek.

Barokke kansel van de Sint-Pieterskerk, KIK

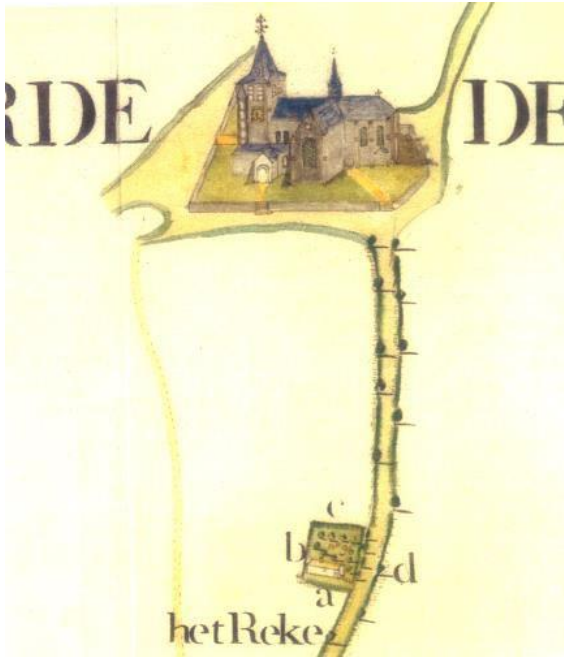
In 1240 liet Godfried van Leuven in Gaasbeek een burcht oprichten als onderdeel van een uitgewerkt verdedigingssysteem tegen het vijandige Vlaanderen. Vanuit deze burcht die centraal lag tussen Leeuw en Lennik, beheerde de heer van Gaasbeek het "Land van Gaasbeek". Diverse gerenommeerde families uit onze nationale geschiedenis droegen ooit de titel "heer van Gaasbeek", zoals de familie van Egmont, de Renesse en Sc(h)ockaert. De plaatselijke heren van Leeuw bleven steeds in de schaduw van Gaasbeek. De heerlijkheid Sint-Pieters-Leeuw bleef deel uitmaken van het Gaasbeekse domein tot de versnippering ervan in de periode 1683-1695; het land van Gaasbeek werd toen in vier loten openbaar verkocht; één lot omvatte de heerlijke rechten van Sint-Pieters-Leeuw met het waterkasteel en werd in 1687 verkocht aan Jan Karel Roose, lid van de Grote Raad van Mechelen; op 20 december 1690 werd de heerlijkheid verheven tot baronie of vrije heerlijkheid bestuurd door adellijke families die verbleven op kasteel Coloma, zie Joseph Depauwstraat nummers 25-27; een ander lot omvatte onder meer Vlezenbeek, Sint-Laureins-Berchem en Oudenaken en werd in 1689 eigendom van Jan-Pieter L'Escornet die het al in 1695 opnieuw verkocht aan Louis-Alexander Scockaert, graaf van Tirimont.

Tot ongeveer het midden van de 20ste eeuw bleef de omgeving een traditionele landbouwstreek met een min of meer centraal gelegen dorpskern gemarkeerd door de hoger gelegen kerk. Na de Tweede Wereldoorlog vond er echter een accentverschuiving plaats, waarbij de oorspronkelijke akkerbouw moest wijken voor veeteelt met alle bijhorende gevolgen. Akkers werden weilanden en de vroegere graanteelt werd vervangen door veevoedergewassen; tegelijkertijd werd een omschakeling naar tuinbouw vastgesteld. De laatste decennia profileert de omgeving zich echter hoe langer hoe meer als "groene" woonzone voor pendelaars naar het aangrenzende Brusselse Gewest via de Bergensesteenweg. Vanaf de jaren 1960 ontstonden zo tal van nieuwe woonwijken.

Bouwgeschiedenis Sint-Pieterskerk

Volgens sommige literatuurbronnen zou er al een kerk of kapel bestaan hebben ten tijde van Karel de Grote. In de 9de eeuw is er in ieder geval sprake van de moederkerk van Sint-Pieters-Leeuw met negen dochterkerken waaronder Vlezenbeek en de kapel van Mekingingen, zie Maria-Magdalenakapel, Jan Baptist Cardijnstraat. In 1079 schonk de toenmalige bisschop van Kamerijk, Gerard II, het altaar van de Sint-Pieterskerk samen met dat van Vlezenbeek aan de abdij van het Heilig Graf van Kamerijk, die er voortaan ook als belangrijkste tiendheffer zou fungeren. De bouw van de huidige kerk valt te situeren in de 15de-16de eeuw. Mogelijk was de bestaande kerk te klein geworden om tegemoet te komen aan de toenemende stichting van missen en kapelaniën. Van de oudere romaanse kerk zijn geen afbeeldingen of beschrijvingen bewaard, maar in de huidige kerk resten wel enkele duidelijke sporen van een vroeger gebedshuis.

De huidige kerk, die qua uitzicht hoofdzakelijk aansluit bij de Brabantse laatgotiek van de 15de-16de eeuw, kwam tot stand in verschillende bouwfasen. Voor de bouwgeschiedenis werd gebruik gemaakt van de studie die architect Karel

De Rink in het Kaartboek van de abdij van Ter Kameren (1716-1720)

Breda maakte naar aanleiding van het restauratiedossier 1991; hij baseerde zich hiervoor op de nog fragmentarisch bewaarde kerkrekeningen van de periode 1462-1599 en een nauwkeurige opmeting van het huidige kerkgebouw waaruit bleek dat een aantal kerkonderdelen niet de aslijn van het gotische koor en schip volgen.

Er zijn drie grote bouwfases te onderscheiden: de eerste fase bestond uit de bouw van het koor en het transept in de eerste helft van de 15de eeuw, in de tweede fase in het begin van de 16de eeuw werden het schip en de toren gerealiseerd terwijl de derde fase bestond uit classicistische aanpassingen en uitbreidingen na 1783. Naarmate de werken vorderden, werd de oude romaanse kerk gesloopt.

De bouw van de nieuwe kerk, geënt op de bestaande romaanse inplanting, werd zoals gezegd aangevat in de eerste helft van de 15de eeuw; over deze eerste bouwfase is nagenoeg niets geweten aangezien de werken al geruime tijd beëindigd waren ten tijde van de oudst bewaarde kerkrekeningen van 1461-1462; zich baserend op metingen veronderstelt K. Breda dat eerst het transept werd gebouwd en nadien het koor. Uit de kerkrekeningen blijkt dat men na 1462 nog druk bezig was met het inrichten en verfraaien van het interieur van de transeptkapellen. Men mag echter aannemen dat transept en koor, op dat ogenblik nog aansluitend bij het romaanse schip, volledig klaar waren in 1475 toen de vertegenwoordiger van de bisschop van Kamerijk vijf altaren kwam inwijden. Vermoedelijk dateert ook de noordelijke sacristie uit deze periode. De tweede fase nam pas een aanvang met de bouw van de toren in 1510 naar ontwerp van Lodewijk van Bodeghem; het eerste jaar werd de toren gebouwd tot aan het klokkenhuis; het jaar nadien werd de actuele hoogte bereikt; de werken waren zo goed als voltooid in 1512 toen werd gestart met het kerkschip dat onder dak kwam in 1527. Vervolgens werd nog ongeveer twintig jaar besteed aan de totale afwerking.

Een afbeelding in het Kaartboek van de abdij van Ter Kameren (1716-1720) geeft ons een duidelijk beeld van de toenmalige kerk: een door lage zijbeuken geflankeerde middenbeuk met zware ingebouwde westtoren, een sterk uitspringend transept en een koor van twee rechte traveeën met vijfzijdige sluiting. Dwars op de zuidelijke zijbeuk stond een inkomportaal dat later verdween door de verbreding van de zijbeuken. Van de zuidelijke sacristie is er nog geen spoor, maar het ommuurde kerkhof wordt duidelijk weergegeven. Tussen de tweede en derde bouwfase werd in de westgevel een nieuw inkomportaal gemaakt, zie chronogram 1768.

De derde grote bouwfase ten slotte omvatte de vergroting van de zijbeuken die samen met de middenbeuk tegelijkertijd onder één dak werden gebracht in de periode 1783-1784. Hierdoor verdween de oorspronkelijke basilicale opstand; sporen van de vroegere vensters in de middenbeuk bleven bewaard. In de loop van de 18de eeuw werd ook de zuidelijke sacristie gebouwd; de juiste periode van oprichting werd nog niet achterhaald, maar ze dateert in ieder geval van na 1720, aangezien ze nog niet werd afgebeeld in het Kaartboek van Ter Kameren.

Volgende grote stap in de bouwgeschiedenis was de gedeeltelijke heropbouw en restauratie van de kerk nadat in 1900 een zuil instortte, gevolgd door een deel van het gewelf; deze werken werden uitgevoerd in de periode 1902-1904 onder leiding van architect Jules Rau (Brussel) die hiervoor gebruik maakte van de neogotische stijl. Zo werden de classicistische rondboogvensters vervangen door neogotische spitsbogen en de gewelven van de zijbeuken werden vernieuwd. De restauratiewerken uitgevoerd in de jaren 1961-1962 waren voornamelijk gericht op het versterken van de fundamenteën, het vernieuwen van het houtwerk en de leien van beide torens en het reinigen en herstellen van de gevels.

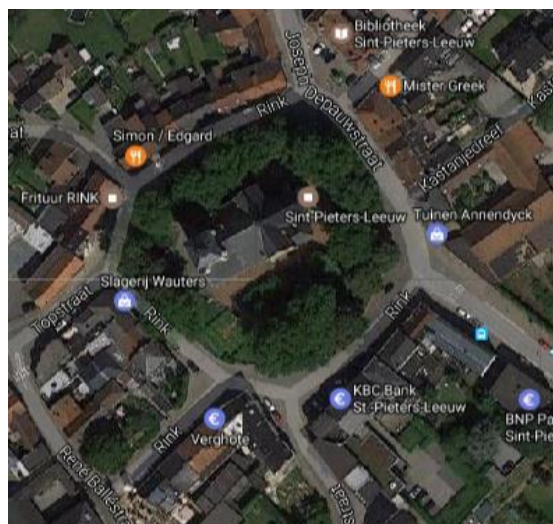
b) Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De Sint-Pieterskerk heeft de vorm van een Latijns kruis. Het driebeukig schip van drie traveeën met ingebouwde westtoren heeft een licht uitspringend transept met vlakke sluiting. Het aansluitende koor heeft twee rechte traveeën met vijfzijdige sluiting en wordt geflankeerd door sacristieën.

Bepleisterd en beschilderd interieur met spitsboogarcade waarvan de scheibogen gestut worden door eenvoudige zuilen op achtzijdige sokkel. Het schip wordt overdekt door kruisribgewelven met gewelfvlakken van baksteen en ribben van kalkzandsteen, gesteund door consoles en colonnetten, in de zijbeuken door kraagstenen. Een straalgewelf met gedecoreerde sluitsteen overdekt het koor. De wanden van de zijkapellen zijn afgewerkt met monumentale muurschilderingen.

De kerk ligt op een kunstmatig opgeworpen, cirkelvormige heuvel in het centrum van de gemeente en is omgeven door een natuurstenen kerkhofmuur en bomen. De begraafplaats rond de kerk is nog aanwezig, maar niet meer in gebruik. Er bevinden zich enkele historische grafzerken. In de omgeving van de kerk bevindt zich voldoende parkeergelegenheid. Voor de herwaardering van de zone rond de kerk werd een beheersplan opgesteld. Het doel is om het plein opnieuw te incorporeren met haar omgeving. Dit beheersplan is zo goed als rond en zal als vijfde fase worden uitgevoerd in het restauratiedossier van de Sint-Pieterskerk.

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie: Met de eerste fase van de restauratie in 2007 werd een nieuwe installatie op gas geïnstalleerd.
- Inbraak- en brandalarm: beide zijn aanwezig, maar zijn verouderd. In fase 4 van de restauratie worden deze vernieuwd.
- Geluidsinstallatie: Aanwezig, maar zal tijdens fase 4 vernieuwd worden.
- Elektriciteit: Elektriciteitsinstallatie is verouderd. Ook deze installatie krijgt een grondige update tijdens fase 4.
- De Sint-Pieterskerk is rolstoelvriendelijk. Er zijn geen trappen aanwezig naar de toegang van de kerk en de deuropeningen zijn breder dan 90 cm.
- Toiletten: Er is een toilet voorzien in de oude sacristie, maar is enkel toegankelijk via een trap. De toegankelijkheid voor rolstoelgebruikers wordt aangepakt tijdens fase 4 van de restauratie.
- Parking: Rondom de kerk en aan de overzijde ter hoogte van de bibliotheek is voldoende parking aanwezig.
- Klokkentoren: Volledig gerestaureerd en geautomatiseerd tijdens fase 2 van de restauratie. Geen gsm-mast aanwezig.

Uitbreidingsmogelijkheden

Een eventuele uitbreiding van de kerk is hier niet aan de orde. De verankering van de kerk in de omgeving wordt verzekerd in het opgestelde beheersplan.

Het historisch interieur werd vrij gaaf bewaard en wordt met de restauratie van de Sint-Pieterskerk mede gerestaureerd. Opsplitsing van de ruimte heeft een te grote impact op de beleving van de ruimte en is daarom niet aan de orde. De expliciet aanwezige christelijke beeldtaal sluiten bepaalde vormen van neven- of herbestemming uit.

c) Bouwfysische toestand

Algemene toestand van de kerk is goed. Na de eerste restauratiefases zijn de structurele problemen qua vochtinsijpeling en afbrokkelende stenen aangepakt en opgelost. Ook de dakstructuur is in orde.

De kerk is momenteel voorwerp van volledige restauratiewerken. Op dit ogenblik zijn reeds twee van de vijf fases van de restauratie voltooid: het koor en de toren. De derde fase wordt nog deze zomer afgerond: het schip (muren, timmer- en houtwerk, ramen, dak, dakgoten, afvoerpijpen, bliksemafleiding, elektriciteit en restauratie van de brandglasramen).

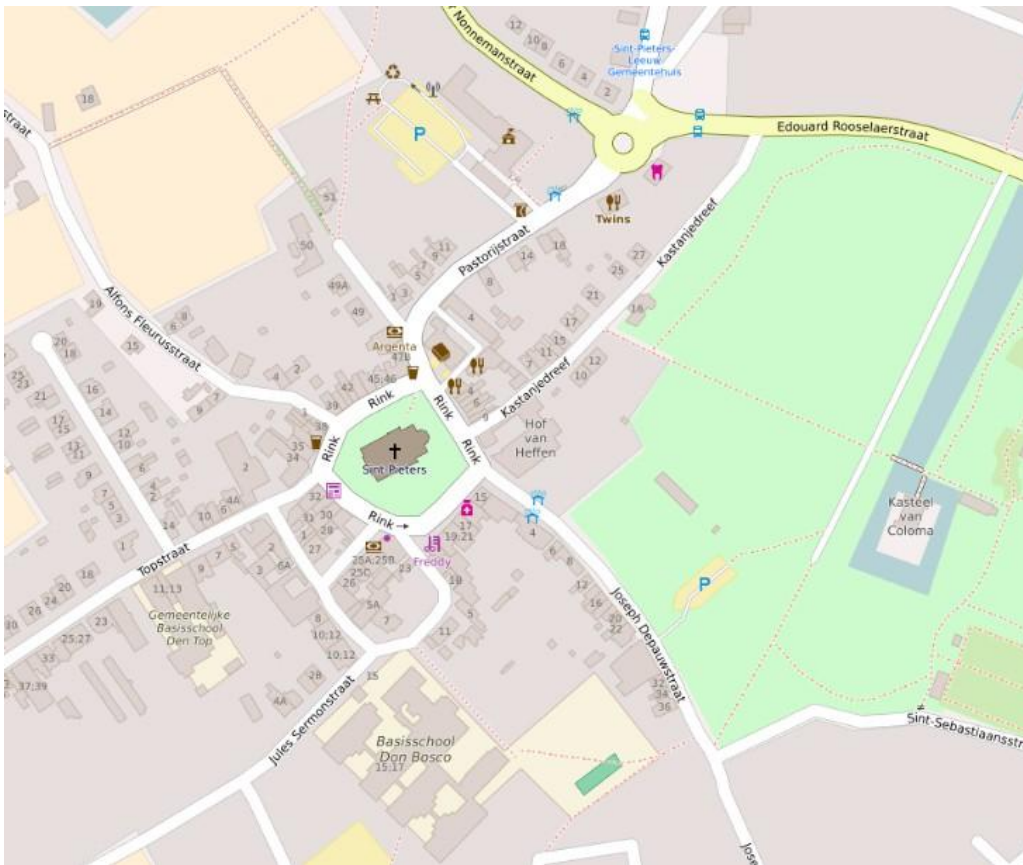
De volgende fase betreft de omgeving van de kerk, inclusief de kenmerkende kerkhofmuur. Deze fase zal begin 2026 opgestart worden.

Nadien volgt nog de restauratie van het volledige interieur van de kerk.

In de kerk is geen GSM-mast aanwezig.

2.5.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Pleinvormige dorpskern van Sint-Pieters-Leeuw, gelegen op een heuvel in de onmiddellijke omgeving van de Zuunbeek en omgeven door een "rondweg" of ring, refererend aan het ontstaan als klassiek ronddorp. Diverse straten vertrekken vanuit de Rink die wordt gedomineerd door de centrale inplanting van de Sint-Pieterskerk met omringend, beboomd kerkhof. De huidige bomen, platanen en zomerlinden, werden aangeplant in de jaren 1920 nadat de oude bomen in 1921 werden gerooid met de bedoeling hier een marktplein te realiseren, plan dat uiteindelijk niet werd uitgevoerd.

- Economie
 - Elke vrijdagmiddag boerenmarkt rond Rink
 - Enkele kleinere handelaars rond Rink en verder langs de Joseph Depaauwstraat
 - Grotere bedrijven langs de Bergensesteenweg
- Ontsluiting
 - Halle en Brussel worden ontsloten via de Bergensesteenweg
 - Frequent bediende bushaltes in de J. Depaauwstraat
- Recreatie
 - Chiro Snoopy
 - Verschillende wandelingen doorkruisen het gebied
 - Tekenschool en bibliotheek tegenover de kerk
 - Kasteel van Coloma
- Zorg
 - Gemeentelijke Basisschool Den Top
 - Basisschool Don Bosco
 - Woonzorgcentrum Sint-Antonius
- Erfgoed
 - Geen beschermingen in omgeving van de kerk
 - Enkele bouwwerken opgenomen in vastgestelde inventaris onroerend erfgoed
 - Kasteel van Coloma

2.5.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De kerk wordt gebruikt voor de eredienst: een wekelijkse misviering op zondag, bij begrafenisviering, huwelijksviering en doopviering.

De kerk wordt verder gevaloriseerd door ze open te stellen voor de wekelijkse repetities van het Gemengd Koor Alauda (erkende culturele vereniging in Sint-Pieters-Leeuw die liturgische zang op de hoogdagen brengt) en het koor Schola Gregoriana Sainnensis (een erkende socio-culturele vereniging in Sint-Pieters-Leeuw die Gregoriaanse gezangen brengt). Beide koren houden ook een jaarlijks concert in de kerk.

Daarnaast worden nog een tweetal socio-culturele evenementen per jaar georganiseerd door het gemeentebestuur. Ze wordt ook wekelijks gebruikt door een Filipijnse gemeenschap: El Shaddai verenigt bijna 50 personen en is een Katholieke groep. Eén keer per maand gaat een Filipijnse priester uit het Leuvense de dienst voor. Elke 4de zondag van de maand luisteren ze de 'Belgische' misviering in de kerk op waarbij ze ook Nederlandstalige muziek brengen. Ze maken dus een mooie brug naar de klassieke gemeenschap. Ook bij communies zorgen ze voor muzikale opluistering.

Catecheseactiviteiten vinden een plek in de kerk.

2.6. Sint-Pieter in Banden in Oudenaken

2.6.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Pieter in Banden

Geografische ligging:

- Baasbergstraat zonder nummer, 1600 Sint-Pieters-Leeuw, Oudenaken
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Halle
- Federatie: Sint-Pieters-Leeuw

Eigenaar: Kerkfabriek Sint-Pieter in Banden

Bouwkundig waardevol erfgoed:

- Vastgesteld, vaststellingsbesluit 05-10-2009 en opnieuw sinds 8-10-2021.
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/40657>

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De Sint-Pieter in Bandenkerk in 1981, KIK

2.6.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

De inventaris van het onroerend erfgoed beschrijft het kerkgebouw als volgt:

“Neogotische zaalkerk van 1910-1911 met aan de noordzijde het deels ommuurde en deels omhaagde kerkhof en verder naar het noordoosten de pastorie. De weg van de kerk naar de pastorie is trouwens geplaveid met oude, soms sterk verweerde grafstenen van vroegere pastoors van Oudenaken uit de 17de en 18de eeuw.

Georiënteerde eenbeukige kerk opgetrokken uit baksteen op breukstenen onderbouw, onder hoog leien zadeldak. Voor de onderbouw werd materiaal waaronder ijzerzandsteen en arkose, gerecupereerd van de oude kerk; beperkte verwerking van natuursteen. De plattegrond vertoont een eenbeukig schip van vijf traveeën met uitspringende westertoren en een lagere vijfzijdige apsis met aan de noordzijde de aansluitende L-vormige sacristie en magazijn.

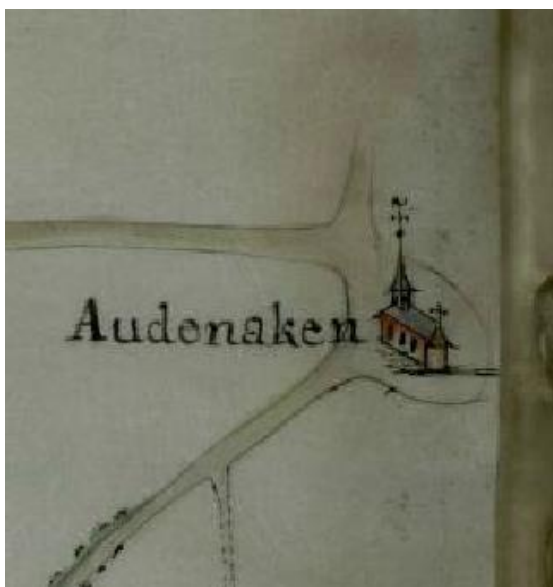
Vierkante westertoren met verjongende, versneden hoeksteunberen en vier geledingen onder tentdak van groene leisteen. De gepolijste baksteen van de westgevel vertoont een kleurcontrast met de overige zijden. De onderste geleding omvat een steekboogdeur met blind boogveld in geprofileerde spitsboogomlijsting van blauwe hardsteen, gemarkeerd door driekwartzuiltjes met acanthusbladkapiteel; het boogveld draagt als opschrift "Laudetur/ Jesus-Christus/ Amen". Rechts reliëf met oorlogssymboliek voor de oorlogsslachtoffers. Roosvenster in de tweede geleding en drie lichtgleuven in de derde; helemaal bovenaan gekoppelde spitsbogige galmgaten. De zuidgevel wordt gemarkeerd door een driekwartronde traptoren met lichtgleuven, de noordgevel door blinde spitsboogvelden en de kleine, voormalige doopkapel. De traveeën van het schip worden geritmeerd door versneden steunberen op een sokkel van kalkzandsteen, waartussen kleinere steunberen die bekroond worden door een oculus en links en rechts worden geflankeerd door een smal spitsboogvenster. Het koor wordt verlicht door kleine roosvensters. Eenvoudig bepleisterd interieur met bakstenen spitstongewelf waarvan de gordelbogen neerkomen op polygonale halfzuilen met lijstkapiteel en polygonale sokkel.

Fresco "De Acht Zaligheden" op de scheidingsboog tussen schip en koor, gesigineerd Georges de Geetere en door chronogram 1918 gedateerd.

Meubilair: marmeren altaar en communiebank uit het begin van de jaren 1950. 18de-eeuws koorgestoelte, vroeg 19de-eeuwse communiebank neogotische preekstoel; laatbarokke, eiken biechtstoel, 1759.”

Het voormalige kerkgebouw lag meer ten noorden waar zich vandaag het kerkhof bevindt, Ferraris 1771-1777, geopunt

Kaartboek Klooster Heeren Chartroisen van Brussel 1757 – 1761, cartesius

Stedenbouwkundige ontwikkeling Oudenaken

Sinds 1 januari 1977 deelgemeente van Sint-Pieters-Leeuw en gelegen ten westen ervan in de vallei van de Molenbeek; in het zuiden begrensd door de Zuunbeek, in het oosten door de Molenbeek.

Etymologisch zou de benaming Oudenaken teruggaan tot Holdenake, een samenstelling van "hold" in de betekenis van oud en "aken" mogelijk als synoniem voor water. Het ontstaan van Oudenaken als permanente nederzetting is vermoedelijk te situeren in de 7de – 8ste eeuw tijdens de Frankische kolonisatie en de vroegmiddeleeuwse kerstening.

Naderhand maakte Oudenaken deel uit van het allodium Lewe dat door de Brabantse edelvrouw Angela in de periode 785-819 geschonken werd aan het Sint-Pieterskapittel van Deutz bij Keulen, zie gemeente-inleiding Sint-Pieters-Leeuw. In de 12de eeuw was de rol van Keulen echter uitgeteld en werd de hertog van Brabant hier heer en meester: de heerlijkheid Oudenaken werd een deel van het in 1236 opgerichte Land van Gaasbeek. Na de verbrokkeling hiervan kwam Oudenaken in 1689 in handen van J.P. L'Escornet en kort nadien, in 1695, van Louis-Alexander Scockaert, graaf van Tirimont. In de 18de eeuw bleef het dorp eigendom van de graven van Tirimont en na de Franse Revolutie evolueerde het tot zelfstandige gemeente.

In 1160 werden de kapellen van Oudenaken en Sint-Laureins-Berchem geschonken aan de abdij van Affligem; een eeuw later (1260) behoorden de kapellen tot afzonderlijke parochies tot ze in 1619 opnieuw werden verenigd; de parochiegeschiedenis verliep dus voor het grootste deel parallel en het patronaatsrecht hoorde toe aan de abdij van Affligem. Tot op heden worden de erediensten voorgedaan door dezelfde pastoor, maar aangezien Oudenaken de meest bevolkte en grootste parochie is, staat de pastorie op grondgebied Oudenaken, zie Baasbergstraat nummer 70.

Ook de demografische evolutie vertoont een zekere gelijkenis met Sint-Laureins-Berchem, namelijk een sterke bevolkingstoename in de tweede helft van de 18de en de eerste helft van de 19de eeuw; in de loop van de 20ste eeuw was er echter een sterke daling in de bevolkingscurve door de vermindering van de tewerkstelling in de landbouw en de daarbij aansluitende emigratie van jongeren. De laatste decennia manifesteert zich een licht herstel door de toenemende woonfunctie in de nabijheid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Tot op heden wordt deze kleine gemeente van 246 ha gekarakteriseerd door een nagenoeg intact gebleven landelijke omgeving met een kleine woonconcentratie rondom de zeer laag gelegen dorpskern die naast de kerk, de bijhorende pastorie en een typisch dubbelschooltje, inclusief gemeentehuis, ook enkele beeldbepalende, vrij monumentale hoevecomplexen bevat zoals de Zwaenhofstede in de Baasbergstraat nummers 65-67 naast enkele kleine dorpswoningen. Het reliëf vertoont een golvend landschap tussen 30 en 57,5 m. Het stratenpatroon bleef zeker sinds

de 18de eeuw zo goed als ongewijzigd, maar onder druk van het nabije Hoofdstedelijk Gewest wordt de landelijke omgeving hoe langer hoe meer bedreigd door nieuwe verkavelingen zoals aan de Jan Vandersteenstraat met vrijstaande eengezinswoningen uit het einde van de 20ste en het begin van de 21ste eeuw.

Bouwgeschiedenis Sint-Pieter in Bandenkerk

Ontstaan als villakerkje in de 9de eeuw vormde Oudenaken eeuwenlang een parochiale eenheid met Sint-Laureins-Berchem. In 1160 werden beide kapellen geschonken aan de abdij van Affligem; een eeuw later (1260) behoorden de kapellen tot afzonderlijke parochies tot ze in 1619 opnieuw werden verenigd; het patronaatsrecht hoorde toe aan de abdij van Affligem. Circa 1910 werd de toenmalige, 18de-eeuwse kerk afgebroken en vervangen door de huidige, die op het kadaster werd ingetekend in 1912. De plannen voor de nieuwe kerk werden getekend door architect G. Cr. Veraart in 1908. De oude kerk lag op de plaats van het huidige kerkhof, ten noorden van de huidige kerk. Het was een eenvoudig dorpskerkje van drie traveeën met ingebouwde westertoren en een rechthoekig koor van één rechte travee met driezijdige sluiting; het koor werd ten zuiden geflankeerd door de sacristie, ten noorden door een magazijn.

De voormalige kerk rond de eeuwwisseling, gemeente Sint-Pieters-Leeuw

Het interieur van de nieuwe kerk omstreeks 1920, gemeente Sint-Pieters-Leeuw

b) Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

Georiënteerde eenbeukige kerk onder hoog leien zadeldak. De plattegrond vertoont een eenbeukig schip van vijf traveeën met uitspringende westertoren en een lagere vijfzijdige apsis met aan de noordzijde de aansluitende L-vormige sacristie en magazijn.

Eenvoudig bepleisterd interieur met bakstenen spitstongewelf waarvan de gordelbogen neerkomen op polygonale halfzuilen met lijstkapiteel en polygonale sokkel.

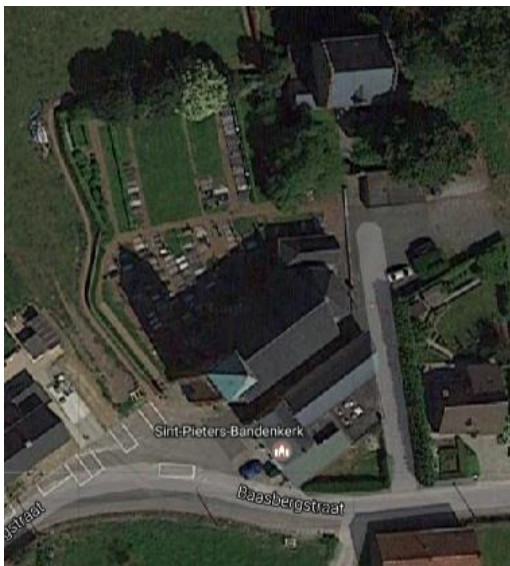
Oudenaken omvat een kleine gebundelde kern met de kerk ten noordoosten hiervan. Samen met Sint-Laureins-Berchem vrij afgelegen van de meer verstedelijkte gebieden van de gemeente Sint-Pieters-Leeuw. Het dorp kent enkel een woonfunctie en kent een beperkt aantal handelaars. Het dorp is volledig omgeven door weiden en akkers. Het voormalige kerkhof rond de kerk is nog in gebruik. Het kerkhof wordt mee opgenomen in een plan voor de opwaardering van de nog actieve begraafplaatsen in Sint-Pieters-Leeuw. In dit plan worden verschillende visies samengebracht en gaat de aandacht naar de historisch, landschappelijk ecologische, sociaal culturele en erfgoedwaarde. Op deze wijze wordt de begraafplaats op een optimale wijze gebruikt en wordt de begraafplaats verankerd in de omgeving.

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie: mazoutbrander -warme lucht
- Inbraak- en brandalarm: geen
- De geluidsinstallatie: cd-speler met luidsprekers
- Elektriciteit: Het hoogst noodzakelijke- weinig stopcontacten-
- Rolstoelvriendelijk: Geen hellend vlak van rijbaan naar kerk. Deuropening breder dan 90 cm.
- Toiletten: NEEN
- Parking: beperkt

Uitbreidingsmogelijkheden

Het omliggende kerkhof is nog steeds in gebruik en sluit een eventuele uitbreiding uit. Gezien de schaal en het feit dat het een eenbeukig kerkgebouw betreft is het niet aangewezen om verdere opsplitsingen door te voeren. Ook de erfgoedwaarden zullen het best tot hun recht komen indien de kapel als een open ruimte blijft bestaan. De muurschildering ter hoogte van het koor en de figuratieve glasramen, maken van het interieur een weinig neutrale

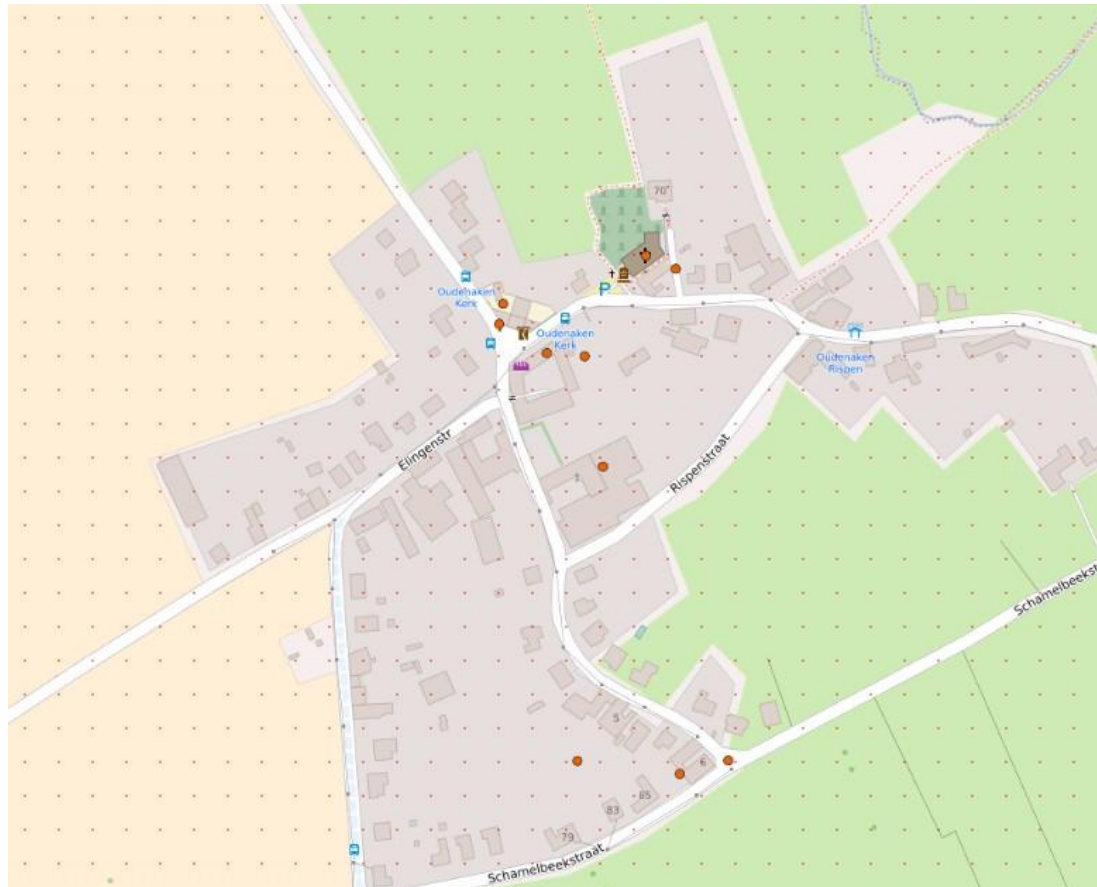
ruimte. Bij een eventuele neven- of herbestemming zal tot een compromis tussen oud en nieuw moeten gekomen worden.

c) Bouwfysische toestand

De huidige toestand van de kerk is redelijk. Er zijn geen werken gepland. In de toren zijn GSM-zendstations ingebouwd (Mobistar en Base). Voorzitter en secretaris van de kerkfabriek zijn de verantwoordelijken.

2.6.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Tot op heden wordt deze kleine gemeente van 246 ha gekarakteriseerd door een nagenoeg intact gebleven landelijke omgeving met een kleine woonconcentratie rondom de zeer laag gelegen dorpskern die naast de kerk, de bijhorende pastorie en een typisch dubbelschooltje, inclusief gemeentehuis, ook enkele beeldbepalende, vrij monumentale hoevecomplexen bevat zoals de Zwaenhofstede in de Baasbergstraat nummers 65-67 naast enkele kleine dorpswoningen. Het reliëf vertoont een golvend landschap tussen 30 en 57,5 m. Het stratenpatroon bleef zeker sinds de 18de eeuw zo goed als ongewijzigd, maar onder druk van het nabije Hoofdstedelijk Gewest wordt de landelijke omgeving hoe langer hoe meer bedreigd door nieuwe verkavelingen zoals aan de Jan Vandersteenstraat met vrijstaande eengezinswoningen uit het einde van de 20ste en het begin van de 21ste eeuw.

- Economie
 - Weinig lokale handelaars
- Ontsluiting
 - Weinig ontsloten zone
 - Bushalte in de Baasbergstraat
- Recreatie
 - Verschillende wandelingen doorkruisen het gebied
 - Kasteel van Gaasbeek
- Erfgoed
 - Vastgesteld landschapsatlasrelict Gaasbeek, Sint-Laureins-Berchem, Oudenaken en Elingen
 - Beschermd cultuurhistorisch landschap Kasteel van Budingem, kasteelhoeve en Hof Te Wedem: omgeving
 - Kasteel van Gaasbeek

2.6.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De kerk is profaan verklaard na aanvaarding van de toekomstvisie: de parochiezaal naast de kerk zal worden afgebroken en de vernieuwde kerk zal deze functie opnemen.

Momenteel zijn er geen activiteiten in de kerk in afwachting van de voorziene verbouwingswerken.

Start der werken is voorzien eind 2025 – begin 2026.

2.7. Sint-Stefanus in Negenmanneke

2.7.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Stefanus

Geografische ligging:

- Weerstandsplein zonder nummer, 1600 Sint-Pieters-Leeuw, Negenmanneke
- Provincie: Vlaams-Brabant

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Mechelen-Brussel
- Dekenaat: Halle
- Federatie: Sint-Pieters-Leeuw

Eigenaar: Kerkfabriek Sint-Stefanus

Waardevol erfgoed

- De erfgoedwaarde van het gebouw werd vastgesteld bij besluit van 24-09-2009 tot 08-10-2021 en opnieuw vastgesteld op 8-10-2021.
<https://d.erfgoed.net/erfgoedobjecten/90816>.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

De Sint-Stefanuskerk met nog lege voorplein in 1973, KIK

2.7.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

De inventaris van het onroerend erfgoed beschrijft het kerkgebouw als volgt:

“Baksteenbouw met verwerking van blauwe hardsteen voor de onderbouw en contrasterend gebruik van natuursteen voor onder meer hoekkettingen en -blokken. Voor de bouw van de kerk werd naar verluidt voornamelijk recuperatiemateriaal aangewend afkomstig van Kasteel Rattendaal (Kasteelstraat nummers 44-46) en afbraakmateriaal van de Wereldtentoonstelling van 1935. Het perceel waarop de kerk is ingeplant is aan de zuidzijde ommuurd en omhaagd en aan de noordzijde gedeeltelijk ommuurd.

De plattegrond vertoont een driebeukig schip van drie traveeën, flankerende parallelle zijkapellen, inwendig uitgewerkt als pseudo-transept van twee traveeën en een koor van één rechte travee met halfronde apsis onder leien bedaking; aanpalende sacristie en bergruimte. De hoger opgaande middenbeuk onder zadeldak, is gevat tussen twee lagere en zeer smalle zijbeuken onder plat dak met vierkante toren op de zuidoostelijke hoek.

Rijzig voorkomende oostpuntgevel met uitgewerkte inkompartij tussen verjongende steunberen: een rechthoekige poort ingeschreven in een rondbogig spaarveld onder druiplijst en drieledig rondbogig doksaalvenster als verwijzing naar de Romaanse vormtaal. De rest van het gevelvlak bestaat uit smalle rondbogige spaarvelden die de verticaliteit beklemtonen; links flankerende en verjongende klokkentoren van vijf geledingen, gemarkeerd door zandstenen hoekkettingen en afgedekt door een tentdak; met uitzondering van de rondbogige galmgaten zijn de muuropeningen rechthoekig. Rechts wordt de oostgevel geflankeerd door een uitgewerkte nis met beeld van de patroonheilige.

Het schip wordt geritmeerd door rechthoekige spaarvelden met telkens per vier gekoppelde rondboogvensters en een aflijnende baksteenfries. De apsis is blind op een omlopende rij kleine rondboogvenstertjes na. Het uitzicht van de zijkapellen sluit aan bij het schip.

Eenvoudig bepleisterd en beschilderd interieur met spitstongewelf waarvan de gordelbogen gestut worden door eenvoudige pijlers met afgeschuinde hoeken op een vierkante sokkel met marmerparement. In de algemene vormgeving zijn nog lichte art-deco-invloeden merkbaar.

Mobilair. Beeldhouwwerk: eiken beeld van de Heilige Stefanus, tweede helft 19de eeuw.

Het sobere monochrome interieur van de Sint-Stefanuskerk in 1973, KIK

Meubilair. Het modernistische altaar, de bijhorende lezenaar, de kruisweg en een Christus aan het kruis zijn naar verluidt ontworpen door Paul Lateur, zoon van Stijn Streuvels. De eiken communiebank, thans omgevormd tot doksaalbalustrade, dateert uit het midden van de 18de eeuw en is afkomstig van de Sint-Pieterskerk (Rink); neogotische biechtstoelen. Diverse muurschilderingen: Laatste Avondmaal in het koor, getekend en gedateerd Albert Vonk, 1948; de Heilige Dominicus en de Heilige Aleidis, beide getekend Marc Laforêt, circa 1950; de Heilige Margaretha van Leuven, getekend Irène Vander Linden, circa 1950.

Rijke verzameling modernistische glasramen uit de jaren 1930, naar verluidt afkomstig van de Wereldtentoonstelling van 1935; het betreft de voorstelling van heiligen of historische figuren; enkele zijn gesigineerd, sommige ook gedateerd: H. Boudewijn, gesigineerd Michiels; H. Goedele van Brussel, gesigineerd J. Osterrath 1935; Heilige Albertus, getekend Rodolphe Strebelle; Heilige Bavo, getekend G. Spreters; Heilige Elisabeth van Hongarije, getekend J.J. Vosch.“

Stedenbouwkundige ontwikkeling Negenmanneke

De sterke bevolkingstoename na 1850 ten gevolge van de industriële omwenteling is vooral duidelijk in het noordoosten van de gemeente, gebied dat aansluit bij het geïndustrialiseerde Ruisbroek en de industriezone rond het kanaal Brussel-Charleroi; hier werden in de loop van de 20ste eeuw twee nieuwe parochies opgericht, Negenmanneke en Zuun. Voor de ontwikkeling van deze beide gehuchten werd onder meer gebruik gemaakt van de mutatieschetsen van het kadaster.

Het gehucht Negenmanneke, gelegen in het uiterste noordoosten tussen Vlezenbeek en het Kanaal Brussel-Charleroi was halverwege de 19de eeuw nog zo goed als onbebouwd: de belangrijkste gebouwen op dat ogenblik waren het complex van Klein Bijgaarden, Klein-Bijgaardenstraat en een beperkt aantal huizen. De ontwikkeling nam een aanvang op het einde van de jaren 1920 toen de verkaveling rond de Oudstrijdersstraat werd goedgekeurd, gevolgd door de iets zuidelijker gelegen wijk Duivelshoek en de weiden van Wittouck met de Sint-Stevensstraat, de Gustave Gibbonstraat en Gaston Deruyverstraat, de omringende straten en de L.A. Schockaertstraat. In 1929 werd er door de S.A. "Les Logements Economiques", later Volkshuisvesting, een eerste groep sociale woningen gebouwd, tot op heden een beeldbepalend accent in het gehucht. De bebouwing aan de Gaston De Ruyverstraat nummers 4-60 en de Gustave Gibbonstraat nummers 1-55 bestaat uit afwisselend per drie of per vier gekoppelde eengezinswoningen van twee bouwlagen. In de daaropvolgende decennia werden nog diverse kleinere verkavelingen doorgevoerd; één van de grotere was de verkaveling aan de Watertorenstraat met de zogenaamde Bloemenstraten, geregistreerd op het kadaster in 1952 en begrensd door de L.A. Schockaertstraat en de Albert Van Cotthemstraat. De oudste bebouwing dateert er uit de jaren 1950 en 1960 met de typisch eigentijdse beletagewoningen en latere uitbreidingen tot in de late jaren 1990.

In de 18de en de 19de eeuw was er nog geen sprake van wijk Negenmanneke, kaart van Ferraris 1771-1777, geopunt

Reeds in de jaren 1950 is de wijk uitgegroeid tot een dicht bebouwd en verstedelijkt weefsel, Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw 1950-1970

Voorts wordt het gehucht gekenmerkt door verspreide, vrij homogene arbeidershuisjes doch vaak met vernieuwde paramenten; voorbeelden zijn te vinden in de P. Walckierstraat, de Oudstrijdersstraat en de oneven zijde van de Stokerijstraat, l.g. geregistreerd op het kadaster in 1934. De oorspronkelijke woonzone werd in de loop van het derde kwart van de 20ste eeuw uitgebreid naar het zuidwesten met de zogenaamde "bloemenstraten", gekarakteriseerd door bel-etagewoningen en naar het noorden met een concentratie van flatgebouwen aan de Bezemstraat en de Defossezlaan.

Bouwgeschiedenis Sint-Stefanuskerk

Parochiekerk van het verstedelijkte gehucht Negenmanneke, voorafgegaan door een halfcirkelvormig plein. Opgericht als kapelanie van de Sint-Lutgardisparochie bij K.B. van 4 juni 1930, bij K.B. van 19 december 1935 erkend als autonome parochiekerk omwille van de sterk toegenomen ontwikkeling van het gehucht op dat ogenblik.

West-oost-georiënteerde kerk met neoromaanse reminiscenties uit de late jaren 1930. In het gemeentearchief wordt pater Leon Vendelmans aangehaald als architect; hij zou naderhand de eerste pastoor van Sint-Stefanus worden. De eerstesteenlegging gebeurde op 14 augustus 1938, de inwijding door Mgr. Van Cauwenbergh op 24 augustus 1941; de kerk werd kadastraal ingetekend in 1940. De kerk was een onderdeel van een totaalconcept met kerkplein, kerk en school.

b) Architecturale mogelijkheden

Kerkgebouw

De Sint-Stefanuskerk kent een driebeukig schip van drie traveeën met flankerende parallelle zijkapellen. Achter het schip ligt het koor van één rechte travee met halfronde apsis; aanpalende sacristie en bergruimte. De hoger opgaande middenbeuk onder zadeldak, is gevat tussen twee lagere en zeer smalle zijbeuken onder plat dak met vierkante toren op de zuidoostelijke hoek.

Eenvoudig bepleisterd en beschilderd interieur met spitstongewelf waarvan de gordelbogen gestut worden door eenvoudige pijlers met afgeschuinde hoeken op een vierkante sokkel met marmerparement. In de algemene vormgeving zijn nog lichte art-deco-invloeden merkbaar.

De Sint-Stefanuskerk ligt aan de rand van een halfcirkelvormig plein, ingesloten tussen straten. Het plein achter de kerk is in gebruik als speelplaats van de Sint-Stevensschool en is afgesloten door ijzeren hekken. De kerk en de school werden als een geheel opgetrokken. Hoewel de band vandaag niet meer zo sterk is, vormen ze door de afsluiting nog steeds een geheel.

Technische installatie

- Verwarmingsinstallatie: dit is een verwarming op stookolie die werkt volgens het principe van de warmeluchtcirculatie. Werd volledig vernieuwd in 2018.
- Inbraak- en brandalarm: Is niet aanwezig. Er zijn wel brandblustoestellen voorzien in de kerk en op de verwarmingsinstallatie.
- Geluidsinstallatie: Is voorzien, maar op maat gemaakt. Basisversterker van 120W met uitgang voor 6x micro, CD-(JVC XLV120) en cassettespeler(JVC TD R272).
- Elektriciteit: Vertrekt met een vermogen van 230V – 3x10(40)A. De installatie is voorzien voor de verlichting van het gebouw, samen met een minimaal aantal stopcontacten. Niet voorzien voor uitbreiding zonder algehele vernieuwing.
- Rolstoelvriendelijk: Er zijn geen specifieke aanpassingen om het gebouw toegankelijk te maken. Het kerkgebouw is echter toegankelijk via zij-ingang langs de Gibonstraat met een doorgang zonder niveauverschil.
- Toiletten: Er is een toilet voorzien, alleen toegankelijk via de middenbeuk van de kerk.

- Parking: Voor de bezoekers van het kerkgebouw is geen specifieke parking voorzien. Parkeren kan op het plein voor het kerkgebouw (Weerstandsp plein) en in de omliggende straten. Voor bijzondere vieringen kan het speelplein van de school beschikbaar gesteld worden (indien geen school of buiten schooluren).
- Plein: Het plein voor de kerk is openbaar domein. Een gedeelte hiervan is rijbaan en parking. Het andere gedeelte is afgesloten door aanplantingen en wordt gebruikt voor de wekelijkse markt en parkeerplaats bij begrafenissen. Naast de kerk (zowel aan de zijde van de Gaston Deruyverstraat als aan de Gustave Gibonstraat) zijn parkjes aangelegd. Domein is eigendom van de kerkfabriek maar werd in pacht gegeven aan de gemeente.
- Klokkentoren: huisvest slechts één klok die gebruikt wordt voor het aangeven van het begin van de vieringen in het kerkgebouw. Huisvest ook de technische installaties van een GSM-provider.

Uitbreidingsmogelijkheden

Uitbreiding is niet mogelijk gezien het perceel ingesloten ligt tussen de straten en de Sint-Stevensschool. Het kerkgebouw geeft echter wel mogelijkheden voor opsplitsingen binnenin. De zijbeuken zijn te smal, maar de parallelle zijbeuken zijn eenvoudig af te sluiten. Ook de ruimtelijke beleving van het kerkgebouw bij het betreden van de kerk wordt hierdoor niet geschaad.

De invulling van een neven- of herbestemming wordt vereenvoudigd door het feit dat het interieur vrij sober is en weinig christelijke symboliek in zich draagt. Hetzelfde geldt voor de vormgeving van het exterieur. Het geheel is een samenvoeging van drie bouwwerken met tuitgevels. Ook de toren kan atypisch genoemd worden en heeft niet de onmiddellijke christelijke annotatie.

c) Bouwfysische toestand

De huidige toestand van het gebouw is goed te noemen. Het interieur van de kerk werd volledig herschilderd (2013-2014).

In de toren is een GSM-zendstation ingebouwd van provider Proximus. Voorzitter en secretaris van de kerkfabriek zijn hiervoor het aanspreekpunt.

2.7.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Vandaag is het gehucht uitgegroeid tot een sterk verstedelijkte woongebied met een eigen parochiekerk en een kwadratisch stratenpatroon, gedeeltelijk ingenomen door tuinvijeken. Wordt omgeven door een omvangrijke bedrijfszone door de verbinding met Brussel via de Bergensesteenweg, de nabijgelegen Ring rond Brussel en het kanaal Brussel-Charleroi.

- Economie
 - Verstedelijkt gebied met grote ketens langs de Bergensesteenweg
 - Lokale handelaars rondom de kerk
- Ontsluiting
 - Bergensesteenweg
 - Ring rond Brussel
 - Kanaal Brussel-Charleroi
 - Lijn en Metro langs Bergensesteenweg
- Zorg
 - Vrije Basisschool Sint-Stevens
- Recreatie
 - Chiro Negenmanneke
 - Wildersportcomplex
 - Wandel- en fietsroutes
 - Shopping Pajot
- Erfgoed
 - Geen beschermingen in de omgeving
 - Inventaris historische tuinen en parken: Park van de priorij van Klein Bijgaarden
 - Enkele vastgestelde items in de inventaris onroerend erfgoed

2.7.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Op 8 februari 2022 ondertekende kardinaal De Kesel de toelating om de Sint-Stefanuskerk een nevenbestemming te geven voor onderwijsdoelen.

Sinds de start van de nevenbestemmingswerken gaan de gebedsdiensten door in de kapel van het Missiehuis van Scheut en dit voor de duur van de werken.

3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

3.1. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Deelgemeente (en wijk)	Kerk	Toekomstvisie
Ruisbroek	Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw	Herbestemd
Vlezenbeek	Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw	Eredienst met valorisatie
Sint-Laureins-Berchem	Parochiekerk Sint-Laurentius	Herbestemd
Sint-Pieters-Leeuw, Zuun	Parochiekerk Sint-Lutgardis	Eredienst met valorisatie
Sint-Pieters-Leeuw	Parochiekerk Sint-Pieter	Eredienst met valorisatie
Sint-Pieters-Leeuw, Oudenaken	Parochiekerk Sint-Pieter in Banden	Herbestemd
Negenmanneke	Parochiekerk Sint-Stefanus	Nevenbestemming

Drie van de zeven kerken op het grondgebied van Sint-Pieters-Leeuw blijven uitsluitend erkend voor de eredienst met valorisatie. Drie kerkgebouwen zijn onttrokken aan de eredienst en herbestemd in de ruimte en één kerk is erkend voor nevenbestemming met onderwijsdoeleinden.

– De Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouwkerk, Ruisbroek

Dit gebouw is herbestemd.

Uit het herbestemmingsonderzoek kwam een plan om het gebouw een gedeeltelijke tussenverdieping te bezorgen. Op die eerste verdieping in het koor zullen diensten kunnen gehouden worden.

Het gelijkvloers krijgt drie diverse functies. Het voormalig koor en sacristie worden een drank- en eetplek. De keuken wordt ook een oefenplek voor het nabijgelegen volwassenenonderwijs.

Het grootste deel van het schip wordt omgevormd tot multifunctionele plek die zowel culturele manifestaties kan huisvesten, als grote zaal kan gebruikt worden bij de keuken of als plek voor diverse initiatieven van de gemeenschap. Zo'n plek kan de sociale cohesie van de buurt stimuleren. Daarom werd ook een ontwerp gekozen waarbij het kerkplein meer betrokken wordt bij het gebouw.

Omdat we merken dat omwonenden, ondanks de taalbarrière, toch de weg vonden naar de kerk om kaarsjes te branden, maken we onder de toren een kapel. Dit stimuleert de band met het gebouw en haar vroegere functie zonder een eventuele drempel te creëren. Bovendien zorgt een vernieuwde doorgang onder het gebouw, tussen Stationsstraat en Kerkplein, voor een nieuwe beleving van het gebouw en creëert het nieuwe verbindingen met de omgeving.

– De Sint-Stefanuskerk, Negenmanneke

Dit kerkgebouw is opengesteld voor nevenbestemming. In deze wijk is nog steeds een geloofsgemeenschap aanwezig, maar de verstedelijking van deze wijk zorgt voor een snel veranderende omgeving met een continue toe- en afstroom van nieuwe inwoners zonder band met de geloofsgemeenschap. Daarom lijkt het opportuun om dit kerkgebouw nog steeds in te zetten voor de gelovige gemeenschap, maar anderzijds de samenhang van de gemeenschap te vergroten door een deel in te zetten voor het vergroten van de sociale cohesie van de buurt.

– Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen, Vlezenbeek

De keuze voor valorisatie loopt gelijk met deze van de Sint-Pieterskerk. De kerk is beschermd als monument en ligt in de oude kern van Vlezenbeek. Ze wordt ingezet voor de wekelijkse vieringen en er is nog een sterke geloofsgemeenschap aanwezig. De esthetiek van het kerkgebouw maakt haar geschikt voor begrafenissen en huwelijksvieringen.

– Sint-Lutgardiskerk, Zuun

De keuze voor valorisatie van de Sint-Lutgardiskerk te Zuun komt dan weer voort uit het feit dat dit kerkgebouw reeds meerdere functies in zich draagt en een breed maatschappelijk draagvlak kent. Hoewel dit kerkgebouw niet beschermd is, is de waarde van het kerkgebouw duidelijk voor de gemeenschap.

– Sint-Pieterskerk, Sint-Pieters-Leeuw

Deze kerk is beschermd als monument en ligt in het centrum van Sint-Pieters-Leeuw. De ligging vlakbij het gemeentehuis brengt een sterke band met de burgerlijke overheid met zich mee. De Sint-Pieterskerk wordt vandaag door de geloofsgemeenschap reeds herkend als de hoofdkerk van de gemeente. Gezien zijn esthetische waarde wordt het kerkgebouw gebuikt voor begrafenissen en huwelijken. Verschillende grote evenementen vinden plaats rond de kerk: de jaarmarkt, de avondmarkt, StraPatZen, de wekelijkse markt,... Dit maakt dat het kerkgebouw ook is ingeburgerd bij de niet-kerkgangers van Sint-Pieters-Leeuw en daarbuiten. De keuze voor valorisatie is dus een logisch gevolg.

De inventaris van alle kerkgoederen werd geactualiseerd. Deze is momenteel beschikbaar op papier, maar zal digitaal raadpleegbaar worden gemaakt via erfgoedplus.be.

– De Sint-Laurentiuskerk te Sint-Laurens-Berchem en de Sint-Pieter in Bandenkerk te Oudenaken

De Sint-Pieter in Bandenkerk is beschermd als monument. De Sint-Laurentiuskerk is vastgesteld op de inventaris onroerend erfgoed. Zoals bleek uit de situering van deze kerkgebouwen in hun omgeving, blijken deze dorpskernen vrij afgelegen van de andere meer verstedelijkte gebieden van de gemeente Sint-Pieters-Leeuw. Dit maakt dat deze kerkgebouwen minder goed bereikbaar zijn en daardoor minder bezocht worden. Het feit dat het hier voornamelijk woongebied betreft, maakt dat de inwoners van deze kernen hun noden buiten het dorp gaan zoeken. Deze kerkgebouwen hebben nood aan een nieuwe verbindende functie binnen de gemeenschap.

3.2. Plan van aanpak over hoe de toekomstige invullingen zullen worden gerealiseerd

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw – Herbestemd

Investeringsen

De budgetten die nodig zijn voor de herbestemming werden voorzien in de meerjarenplanning. Aanvullend werden bij het Agentschap Onroerend Erfgoed subsidies aangevraagd.

Acties

Het gemeentebestuur stelde architectenbureau OFFICEU aan om de plannen uit te werken voor de herbestemming. Intussen werd na een openbare aanbesteding ook een aannemer aangesteld en in 2024 gingen de verbouwingswerken van start. Het einde van deze werken is voorzien rond Pasen 2026. Op de volgende pagina's werden ter illustratie enkele toekomstbeelden toegevoegd en foto's van de werken.

Voor aanvang van de werken werd de inventaris van de kerkgoederen geactualiseerd. Deze is digitaal raadpleegbaar op erfgoedplus.be.

<https://www.erfgoedplus.be/zoeken?zoekterm=23077E01&categorie=collectie&sort=modifieddate&sort-order=desc>

In de aanloop naar de werken werd in samenspraak met kerkfabriek, parochie en gemeenschap een traject gelopen om diverse waardes aan de goederen te koppelen en een herbestemmingsplan uit te werken.

Een deel van de goederen zal na afloop van de werken een plek krijgen op de bovenverdieping, waar nog diensten zullen doorgaan.

Een ander deel werd herbestemd via het platform dat Parcum hiervoor opmaakte.

Er is een start genomen om op termijn tot een eengemaakte pastorale zone te kunnen komen. De procedure daarvoor werd officieel in gang gezet door de beslissing van het bisdom om de kerk te onttrekken aan de eredienst.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

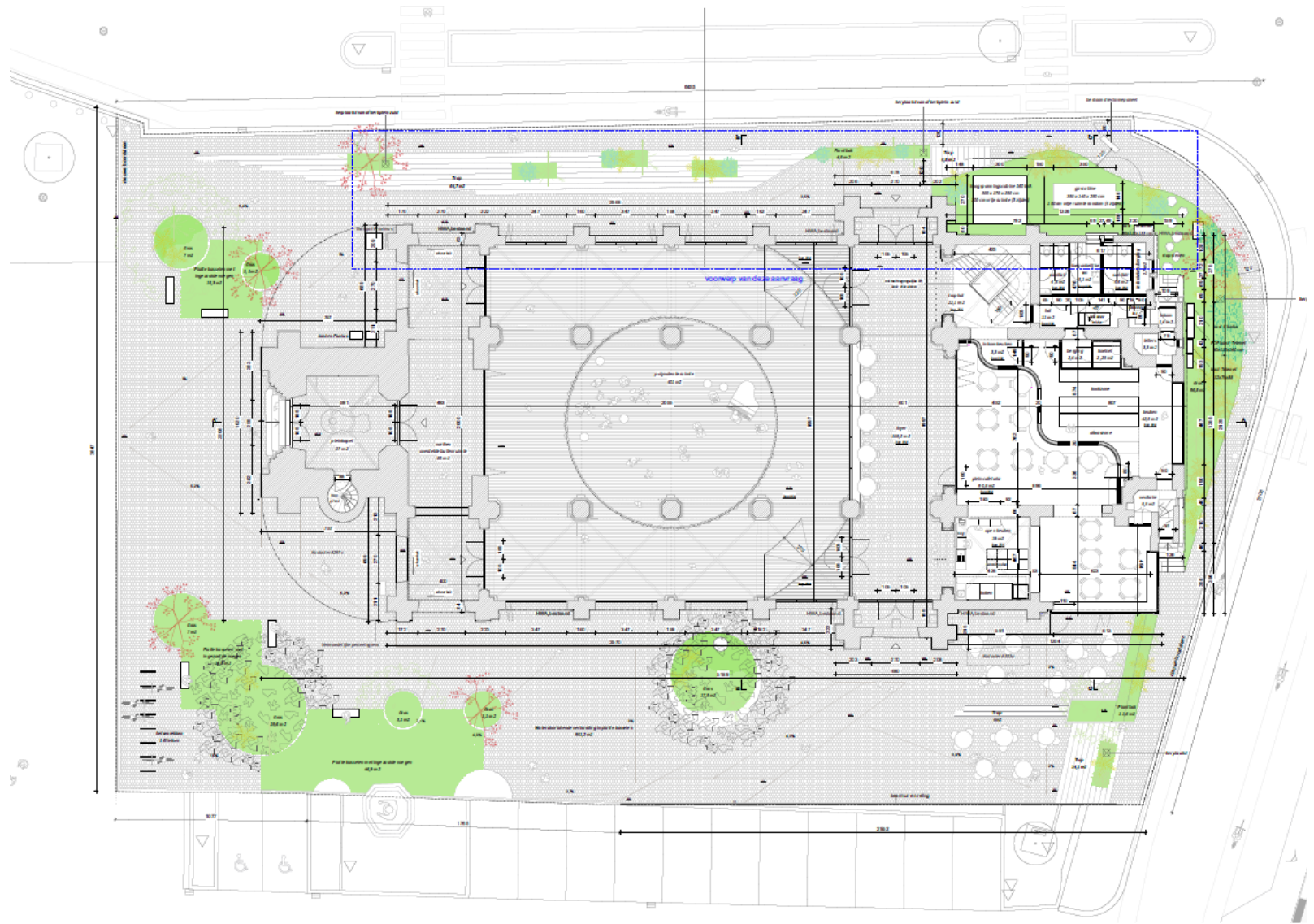
Zicht op beide opengewerkte zijbeuken van binnenuit.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Visualisatie van de toekomstige kerk. Zicht vanaf het nieuw aangelegde Kerkplein – K. Gilsonstraat. De voormalige sacristie werd helemaal opengemaakt om een brasserie te huisvesten. De nieuwe openingen in de gevel zorgen voor een sterke relatie met de omgeving. © OFFICEU architects

©OFFICEU architects

Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw ten Hemel Opgenomen – Eredienst met valorisatie

Investeringsen

Geplande investeringen voorzien in het meerjarenplan 2026-2031; onder voorbehoud van akkoord met de gemeente:

- herstellen van het pleisterwerk in de kerk, dat werd aangetast door lekken in het dak en het herschilderen van deze herstellingen (het dak zelf werd in het voorjaar van 2025 hersteld waar nodig).
- herstellen van de lambrisering op basis van het inspectieverslag van Monumentenwacht.
- aanstellen van een architect om een dossier op te starten voor de restauratie van het dak van de kerk. Hiervoor zal 100.000 euro voorzien worden in de gemeentelijke meerjarenplanning.

Acties

Het kerkgebouw wordt ingezet voor de wekelijkse viering met verder valoriseren zoals vandaag al het geval is.

Parochiekerk Sint-Laurentius –herbestemd

Investeringsen

De investeringen om instandhoudingswerken en aanpak vochtproblematiek worden voorzien.

Acties

- Invulling waardig aan het kerkgebouw
- Cultuurhistorische waarde
- Architecturale mogelijkheden
- Bouwfysische toestand
- Ruimtelijke omgeving
- Sociale omgeving

De herbestemming van de kerk wordt beperkt door de beschikbare ruimte, de beperkte parkeergelegenheid, de ligging in een kleine landelijke dorpskern en de beschermde status van het gebouw. Ook de cultuurgoederen die in de kerk aanwezig waren ten tijde van de bescherming zijn zeer expliciet mee opgenomen in de beschermingstekst. Bovendien is uitbreiding niet mogelijk door het nog actieve kerkhof errond.

Na inventarisatie van de kerkgoederen, niet alleen van deze kerk, maar ook van haar zusterkerk in Oudenaken en de andere kerken in de gemeente, werd gezocht naar een plek om de religieuze stukken te bewaren die de verschillende gemeenschappen wensten te bewaren.

De inventaris van de kerkgoederen is digitaal raadpleegbaar op www.erfgoedplus.be:
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/40657>.

Daarnaast vormt het typisch karakter van dit kerkje, de beperkte ruimte, het tongewelf, de landelijke ligging, weliswaar een beperking voor vele mogelijke herbestemmingen, net de grote aantrekkingskracht van de plek. Wandelaars en fietsers willen er graag binnen kijken, muzikanten zijn gecharmeerd door de plek met haar geweldige akoestiek.

Uit een bevraging van de gemeenschap, interventie van de cultuurraad en denkoefening via interne werkgroep kwam dan ook een dubbele functie naar voor bij de herbestemming van dit kerkje. Aan de linkerzijde is ruimte voor een klein religieus depot, via een soort box in de ruimte. De overblijvende ruimte kan gebruikt worden voor kleine culturele invullingen.

Immaterieel Cultureel Erfgoed: de jaarlijkse Kaarskensprocessie, telkens op 31 mei, kan dit kerkje als uitvalsbasis blijven gebruiken. Zo krijgt de kerk een semipublieke functie op maat van de lokale gemeenschap.

Parochiekerk Sint-Lutgardis – Eredienst met valorisatie

Investeringsen

Geplande investeringen zoals voorzien in het meerjarenplan 2026-2031 onder voorbehoud van goedkeuring door de gemeente:

- Ventilatie van het kerkgebouw (zie aanbeveling Monumentenwacht):

Binnen de kerkruimte is er een ongezond binnenklimaat en zijn er loskomende afwerklagen aan de kerkgevels. Een voorstudie kan via Monumentenwacht gerealiseerd worden: meetcampagne waarbij gedurende 1 jaar het binnenklimaat (temperatuur en relatieve vochtigheid) en relatie binnen- buitenklimaat van de kerk wordt gemeten en geanalyseerd en met thermografische camera worden warmtebeelden gemaakt om koudebruggen op te sporen. Deze data kunnen gebruikt worden voor een globale studie door een bouwfysisch bureau met concrete voorstellen qua isolatie, verluchting- of ventilatiesystemen, andere aanpassingen of bouwfysische ingrepen, energiebesparende maatregelen en begroting van de uit te voeren werken. Timing: 2026 voorstudie, 2027 studie door bouwfysisch bureau, 2029 en 2031 uitvoering van de nodige aanpassingswerken. Voorzien budget 30.000 EUR.

- Vervanging van de gasverwarmingsinstallatie. De twee Buderus gasverwarmers (atmosferische ketels) dateren van 1994 en zijn aan vervanging toe door moderne hogerrendementsketel(s). Het optimaliseren van de verwarming in de lokalen met inbouw van aparte verwarmingstoestellen kan eventueel nagegaan worden teneinde het rendement te verhogen en het globale gasverbruik te reduceren. Timing 2026. Voorzien budget 15.000 EUR.

- Dakwerken: vervanging van het lood van de dakaansluiting (aanbeveling Monumentenwacht) Timing 2027. Voorzien budget 5.000 EUR.

- Verlichting in de kerk boven het altaar: aanpassing van de verlichting in de kerk boven het altaar zodat gemakkelijker lampen kunnen vervangen worden. Dit is noodzakelijk ten opzichte van de huidige werkwijze (via de zoldering) omwille van veiligheidsredenen. Timing 2028. Voorzien budget 7.500 EUR.

- Vervanging van het orgel: het bestaand orgel vervangen door een elektrisch en verplaatsbaar orgel. Timing kan vanaf 2026. Voorzien budget 7.500 EUR.

Acties

De huidige werking wordt voortgezet.

De inventaris van de kerkgoederen werd opgemaakt en is digitaal raadpleegbaar via erfgoedplus.be:

<https://www.erfgoedplus.be/zoeken?zoekterm=23077A03&categorie=collectie&sort=modifieddate&sort-order=desc>

Parochiekerk Sint-Pieter – Eredienst met valorisatie

Investeringen

Fase 1 en 2 van de restauratie zijn afgerond. Volgende fasen worden aangevat:

Fase 3: zijbeuken, transept, dak en timmerwerk van het schip
Renovatiefase gestart in november 2023.

Fase 4: interieur en technieken (elektriciteit) en orgel
Ingediend voor betoelaging.

Fase 5: herwaardering omgeving
Beheersplan is opgemaakt en goedgekeurd op 8 januari 2018. Start der werken voorzien begin 2026. Einde voorzien in 2028.
Hiervoor worden de nodige budgetten voorzien in de meerjarenplanning 2026-2031.

Acties

De huidige werking wordt voortgezet.

Intussen is er medegebruik in tijd dankzij de Filipijnse gemeenschap die hier wekelijks haar vieringen houdt (zie 1.1.4.)

Parochiekerk Sint-Pieter in Banden – herbestemd

Investeringsen

De plannen voor de herbestemming vergen de nodige investeringen die voorzien zijn op het gemeentelijk budget. Bij de start van de werken, eind 2025, is reeds 1.2 miljoen ingeschreven. In de meerjarenplanning van de gemeente volgt nog 2,3 miljoen. Einde der werken is voorzien eind 2027.

Invulling

Aandachtspunten:

- Invulling waardig aan het kerkgebouw
- Cultuurhistorische waarde
- Architecturale mogelijkheden
- Bouwfysische toestand
- Ruimtelijke omgeving
- Sociale omgeving

Op basis van de nodige vergaderingen met kerkfabriek, parochie, lokale verenigingen en ronde tafelgesprekken met buurtbewoners werd een visie opgesteld omtrent het nieuwe gebruik van de kerk. Ook Parcum was betrokken in dit verhaal als expertisecentrum, evenals de erfgoedcel Pajottenland & Zennevallei, intussen Zender.

De digitale inventaris van de kerkgoederen is raadpleegbaar op erfgoedplus.be:

<https://www.erfgoedplus.be/zoeken?zoekterm=23077B01&categorie=collectie&sort=modifieddate&sort-order=desc>

De parochiezaal naast de kerk is afgeleefd en zal worden afgebroken nadat het kerkgebouw is gerenoveerd om deze functie over te nemen. Het beheer van de nieuwe kerk ligt in handen van de gemeente. Lokale verenigingen krijgen hier een plek om hun werking verder te zetten, maar ook buurtbewoners kunnen hier terecht.

De gemeentediensten kunnen dit ook als uitvalsbasis gebruiken om op jaarbasis evenementen te organiseren.

Parochiekerk Sint-Stefanus – nevenbestemming

Investeringsen

De huidige toestand van het gebouw is goed te noemen.

De verbouwing in functie van de nevenbestemming wordt getrokken door de scholengroep die ook zorgt voor de nodige financiële middelen. Een deel van de investeringen (scheiding tussen schoolfunctie en kerkfunctie) wordt gedragen door de kerkfabriek.

Invulling

Om tot een gedragen visie te komen werd een werkgroep opgericht o.l.v. het Centraal Kerkbestuur.

De Sint-Stevensschool, wiens eigendom direct paalt aan de kerk, was vragende partij om het kerkgebouw in te passen in zijn werking. Uit de gesprekken en overleg kwam de conclusie om de hoofdbeuk in gebruik te laten nemen door de school. Zij zullen dit ombouwen tot sportzaal. Het koor en een deel van de dwarsbeuk blijven beschikbaar voor kleine kerkdiensten. Het volledige kerkgebouw werd in erfpacht gegeven aan de scholengroep.

Aandachtspunten:

- Invulling waardig aan het kerkgebouw
- Cultuurhistorische waarde
- Architecturale mogelijkheden
- Bouwfysische toestand
- Ruimtelijke omgeving
- Sociale omgeving

De nevenbestemming van het kerkgebouw brengt ook een gedeeltelijke herbestemming van de kerkelijke goederen met zich mee. Het verkleinde deel waar nog diensten kunnen plaatsvinden, wordt bemeubeld door een overblijvend deel van de kerkgoederen. Zo wordt bijvoorbeeld het geheel van meubilair ontworpen door Paul Lateur verder gebruikt. Een ander deel, vaak goederen zonder echte religieuze betekenis, werd herbestemd. Dit traject werd intussen afgerond.

De inventaris kan geconsulteerd worden op erfgoedplus.be:

<https://www.erfgoedplus.be/zoeken?zoekterm=23077A02&categorie=collectie&sort=modifieddate&sort-order=desc>

BESLUIT

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het overleg tussen het centraal kerkbestuur en gemeente na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop en door de gemeenteraad.